

Vlaanderen
is landbouw & visserij

VOORTGANGSRAPPORT EIWITSTRATEGIE 2023

DEPARTEMENT
LANDBOUW
& VISSERIJ

www.vlaanderen.be/landbouw

VLAAMSE
EIWITSTRATEGIE:
VOORTGANGSRAPPORT
2023

DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

Colofon

Samenstelling

Departement Landbouw en Visserij

Verantwoordelijk uitgever

Patricia Declercq, secretaris-generaal Departement Landbouw en Visserij

Depotnummer

D/2023/3241/427

Lay-out

Vlaamse overheid

Voor meer informatie over het rapport kunt u contact met ons opnemen via evelien.decuypere@lv.vlaanderen.be of via het generieke mailadres info@lv.vlaanderen.be

Vermenigvuldiging en/of overname van gegevens zijn toegestaan mits de bron expliciet vermeld wordt: Departement Landbouw en Visserij (2023) *Vlaamse eiwitstrategie: voortgangsrapport 2023*, Brussel.

Graag vernemen we het als u naar dit rapport verwijst in een publicatie. Als u een exemplaar ervan opstuurt, nemen we het op in onze bibliotheek.

Wij doen ons best om alle informatie, webpagina's en downloadbare documenten voor iedereen maximaal toegankelijk te maken. Als u echter toch problemen ondervindt om bepaalde gegevens te raadplegen, willen wij u hier graag bij helpen. U kunt steeds contact met ons opnemen.

Samenvatting	1
Mijlpalen.....	4
Waarom een voortgangsrapport?.....	5
Aanscherpen doelstellingen	6
Duurzaam diervoeder	6
Duurzame dierlijke productie	7
Meer plantaardige eiwitten	9
Meer nieuwe eiwitten	10
Meer productdiversiteit	11
Duurzame eiwitconsumptie	12
Voortgang acties.....	13
Duurzaam diervoeder	15
1. Scope	15
2. Overzicht acties	15
1. Samenwerking in de keten	16
1. Demonstratieproject sojavrije varkens en kippen	16
2. Eiwitproject BactoStar	17
3. Eiwitproject Em'Liquid	17
4. Eiwitproject ProFungi	18
5. Eiwitproject LUZEX	19
6. EIP-project LOKROB: Alternatieven voor klassieke krachtvoederverstrekking (lokmiddelen) in melkrobots bij melkkoeien	20
7. NIEUW: EIP-project ELP-BEEF: uitwerken van een laag-eiwitvoeding voor de vleesveesector inclusief borging	21
8. NIEUW: EIP-project SOME BIO: biomelkveehouders zoeken naar biospecifieke methaanreducerende voederstrategieën, die tegelijk tegemoet komen aan het afbouwen van sojagebruik	21
2. Sensibilisering	22
9. Bekendmaken van krachtvoederwaardeprijzen van nevenstromen in voederrantsoenen	22
10. Begeleiden en sensibiliseren van rundveehouders richting een optimale benutting van eiwitrijk ruwvoeder	22
11. Opmaak benchmarkrapporten voor gebruik van nevenstromen in veevoederindustrie	23
12. Rundveehouders stimuleren en begeleiden richting meer valorisatie van natte nevenstromen uit de voedingsindustrie in rundveevoeder	24
3. Subsidie	25
13. VLIJF-projectsteun voor innovaties in de landbouw: duurzaam diervoeder	25
4. Randvoorwaarden	25
14. Aankoop duurzame sojacentificaten	26
Duurzame dierlijke productie.....	27
1. Scope	27
2. Overzicht	27
3. Samenwerking in de keten	28
15. Samenwerkingsverband rond duurzame verdienmodellen in de veehouderij	28
Convenant Enterische Emissies	30
16. Update Duurzaamheidsmonitor Melkvee	31
17. EIP-project HIATUS: Hergebruik wATer Uit meSt	31
18. EIP-project RENURE	32
19. EIP-project Ontwikkeling van een innovatieve machine voor rijenbemesting met vloeibare meststoffen en focus op potentieel van circulaire meststoffen	33
20. NIEUW: Evaluatie van de nettobijdrage van de Belgische veehouderij aan de eiwitvoorziening voor de mens	33
4. Sensibilisering	34
21. Begroting van stikstof-, fosfor- en eiwitstromen in het agrovoedingssysteem in Vlaanderen: indicatoren voor efficiëntie en circulariteit	34
22. EIP-project Regeneratief begrazen in Vlaanderen	35
23. Opleidingen in ecologische voetafdrukberekeningen voor de diervoederfabrikanten	35

DEPARTEMENT LANDBOUW & VISSERIJ

24.	Veehouders begeleiden in duurzame bedrijfsvoering	36
25.	NIEUW: Demonstratieproject Alternatieve duurzame bemestingsstrategieën bij wintertarwe	37
26.	NIEUW: Demonstratieproject Boost pocketvergisting en nabewerking: Circulariteit verhogen door eigen energie- en kunstmestproductie + N-emissies beperken	37
5.	Subsidie	38
27.	VLIF-steun voor productieve investeringen in duurzame stallen, verwerking dierlijke producten op de hoeve en korte keten verkoop	38
28.	VLIF-projectsteun voor innovaties in de landbouw: duurzame dierlijke productie	39
29.	Subsidie voor voedermanagement bij melkvee (pre-ecoregeling)	40
30.	Subsidie voor voedermanagement bij melkvee (ecoregeling)	40
31.	Steun voor opstart van of omschakeling naar een toekomstgerichte duurzame ondernemingsstrategie op een landbouwbedrijf	41
32.	Innovatieve technieken en ontwikkeling extra ondersteunen	41
6.	Randvoorwaarden	43
33.	Minder methaan uitstoten met behulp van voedertechische maatregelen	43
34.	Maximale normen hanteren van ruw eiwit en fosfor in pluimvee- en varkensvoeder	43
Meer plantaardige eiwitten.....		45
1.	Scope	45
2.	Overzicht	45
2.	Samenwerking in de keten	45
35.	EIP-project KIPei	46
36.	EIP-project KIK-LOVE	47
37.	Eiwitproject Gras@vies	47
38.	Eiwitproject KIKET	48
39.	Eiwitproject LoCoSoy	49
40.	Eiwitproject Nood aan Noot	50
41.	Eiwitproject PeaPact	51
42.	Eiwitproject Veldbonen, van veld tot voer	51
43.	Organisatie netwerkevent tussen toeleveranciers en landbouwers	52
44.	Organisatie netwerkevents voor verschillende ketenactoren	53
45.	Capteren en samenvatten van goede praktijken en lessons learned rond eiwitketens uit bestaande projecten	54
3.	Sensibilisering	55
46.	Demonstratieproject 'Potentieel voor eiwittransitie met veldbonen van lokale teelt'	55
47.	Demonstratieproject 'Bouwstenen voor de Vlaamse sojateelt en -keten'	56
48.	Lerend netwerk landbouwers 'Nieuwe teelten in een gezonde bodem'	57
49.	Voorlichting rond de inzaai van eiwitteelten in het kader van lokale eiwitvoorziening	58
4.	Subsidie	58
50.	Subsidie voor lokale eiwitteelten (pre-ecoregeling)	59
51.	VLIF-steun voor productieve investeringen ter ondersteuning van de productie van eiwitgewassen	60
52.	VLIF-steun voor investeringen m.b.t. lokale voederwinning of -verwerking	61
53.	Uitbreiding VLIF-steun voor investeringen m.b.t. lokale voederwinning of -verwerking	61
54.	VLIF-projectsteun voor innovaties in de landbouw: meer plantaardige eiwitten	62
55.	Subsidie voor lokale eiwitteelten (ecoregeling/agromilieuklimaatmaatregel)	63
Meer nieuwe eiwitten.....		65
1.	Scope	65
1.	Overzicht	65
2.	Samenwerking in de keten	65
56.	Faciliteren oprichting producenten- of brancheorganisatie aquacultuur	66
57.	EIP-project Entomoponics	67
58.	Opmaak autocontroleligids insecten	68
59.	Oprichting van en samenwerking binnen The Protelnn Club	69
60.	Eiwitproject Agrarische Insecten Cluster (AIC)	69
61.	Eiwitproject CEMPA	70
62.	Eiwitproject MAESTRO	71

63.	Eiwitproject Proteïnen Booster	71
64.	Overzicht pilootinfrastructuur bij onderzoekinstellingen en bedrijven opmaken en ontsluiten	72
65.	Uitbreiden van doelpubliek en doelstelling van het bestaande Novel-Food-platform van Flanders' FOOD	73
66.	NIEUW: Vlaanderen circulair-project SuperInsect, voedselresten uit lokale supermarkten wordt voeder voor insecten	74
3.	Sensibilisering	75
67.	Aquaconsulent voor begeleiding van potentiële ondernemers in aquacultuur	75
4.	Subsidie	75
68.	EFMZV/FIVA-steun voor productieve investeringen duurzame aquacultuur	76
69.	VLIF-projectsteun voor innovaties in de landbouw: nieuwe eiwit	76
70.	Evaluatie van bestaande subsidiekanalen, zodat ook nieuwe eiwit en daarmee samenhangend nieuwe productiemodellen, hier een beroep op kunnen doen	77
Meer productdiversiteit.....		79
1.	Scope	79
1.	Overzicht	79
2.	Samenwerking in de keten	79
71.	Next Food Chain: bevorderen van samenwerking en kennisdeling in de plantaardige voedingssector	80
72.	Eiwitproject Een oesterzwamburger vol eiwit	80
73.	Eiwitproject MiProCas	81
74.	Detecteren van knelpunten en oplossingen m.b.t. de grondstofverklaring voor nevenstromen	82
75.	NIEUW: Vlaanderen circulair-project VALORCHAMP, valorisatie van nevenstromen/voedselverliezen van paddenstoelen	83
76.	NIEUW: Vlaanderen circulair-project Bierdrif als grondstof voor een plantaardige biologische vleesvervanger	83
3.	Sensibilisering	84
77.	Communicatie rond duurzaamheidsinitiatieven in de voedingsindustrie	84
78.	Retail informeren over en sensibiliseren om meer wettelijk toegelaten dierlijke bijproducten te gebruiken	85
79.	NIEUW: Sensibilisering retail over eiwittransitie	86
4.	Subsidie	87
80.	VLIF-steun voor investeringen in de verwerking en afzet van landbouwproducten	87
Duurzame eiwitconsumptie.....		89
1.	Scope	89
2.	Overzicht	89
2.	Samenwerking in de keten	89
81.	Green Deal Eiwitshift op ons bord	90
82.	Eiwitproject 'Een boon voor Leuven'	90
83.	Eiwitproject 'Een boon voor A'	91
3.	Sensibilisering	92
84.	TV-campagne: Kies voor verse groenten en fruit van bij ons	93
85.	Sensibiliseren ouders en opvoeders: Gezond gebeten voor kiddies, yummys en homies	93
86.	Sensibiliseren consument rond eetbare insecten	94
87.	Informeren en sensibiliseren van voedings- en gezondheidsprofessionals rond een diverse eiwitname	94
88.	Implementatie van aanbevelingen voedingsdriehoek voor gezonde en milieuverantwoorde voeding in communicatie, richtlijnen, materialen en projecten	96
89.	Eiwitproject PEUL-CHAIN: sensibiliseringscampagne peulvruchten	97
90.	Voedselconsumptiepeiling 2023	98
91.	Consumptiegedrag van de Vlaamse consument opvolgen	98
92.	Sensibilisering van de consument over lokale en duurzame aquacultuur	99
93.	NIEUW: Herlancering campagne 'Week van de peulvrucht'	100

SAMENVATTING

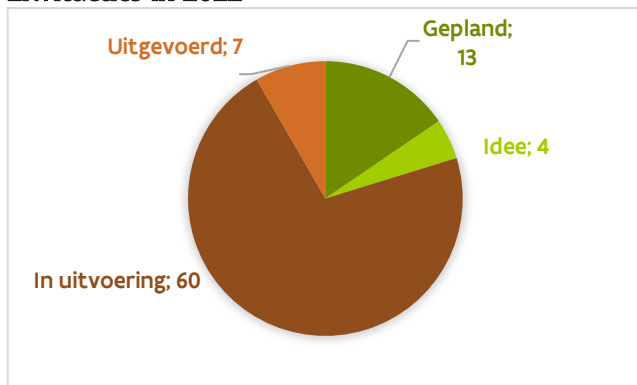
Na een eiwitstrategie in 2021 en een eerste eiwitactieprogramma in 2022, volgt in 2023 het eerste voortgangsrapport. Dit rapport geeft de voortgang weer van zowel de acties als de doelstellingen van de eiwitstrategie.

Ter herinnering: deze acties en doelstellingen moeten zorgen voor een reële vooruitgang richting de verduurzaming en diversificatie van de productie en consumptie van eiwitten, het kerndoel van de eiwitstrategie.

Het voortgangsrapport hieronder beschrijft **in groen** een update, of de voortgang, van elk van de 76 acties uit het eiwitactieprogramma van 2022. Deze gaan in op gedetecteerde noden of hiaten binnen één van de zes strategische thema's: duurzame diervoeders, duurzame dierlijke productie, meer plantaardige eiwitten, meer nieuwe eiwitten, meer productdiversiteit en duurzame eiwitconsumptie. In dit voortgangsrapport werden eveneens nog 18 extra acties toegevoegd. 10 acties zijn echt nieuw en worden ook zo benoemd ('NIEUW'). 8 acties zijn niet nieuw, maar komen voort uit een beter afgelijnde en gedefinieerde scope van de zes strategische thema's. Om diezelfde reden (scope) werden 4 acties geschrapt uit de eiwitstrategie. Deze krijgen het statuut 'geschrapt uit de eiwitstrategie'. 1 actie (convenant enterische emissies) werd niet geschrapt uit het actieprogramma, maar wordt ook niet meer als actie beschouwd. Zie het gelijknamige kaderstuk voor meer uitleg..

Wat betreft de **voortgang van de eiwitacties**, tonen onderstaande grafieken¹ de status van de eiwitacties (idee, gepland, in uitvoering, uitgevoerd) en de verdeling over de zes strategische thema's in 2022 en in 2023.

Eiwitacties in 2022

Eiwitacties in 2023

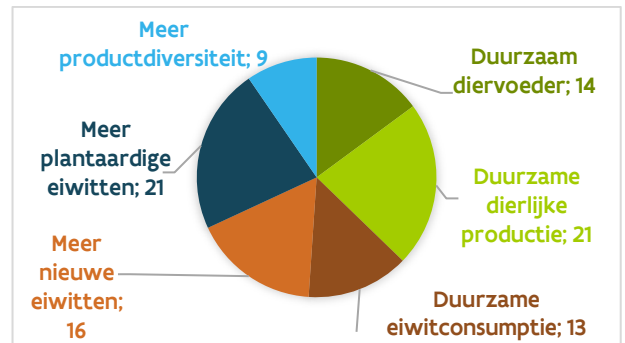
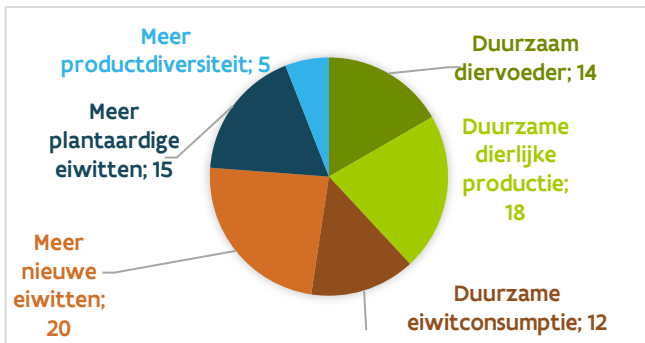

Eiwitacties in 2022

Eiwitacties in 2023

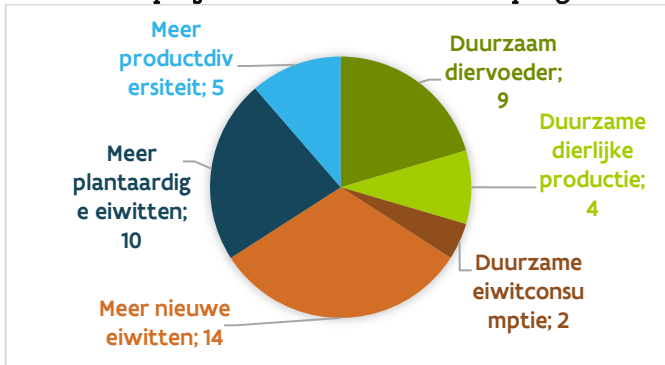
¹ In deze grafieken werden de acties retroactief aangepast, zodat de reële voortgang tussen 2022 en 2023 zichtbaar is. Dit betekent dat acties in 2022 die niet meer binnen de nieuwe scope van de eiwitstrategie passen (bv. acties rond emissiereductie), geschrapt werden, en omgekeerd

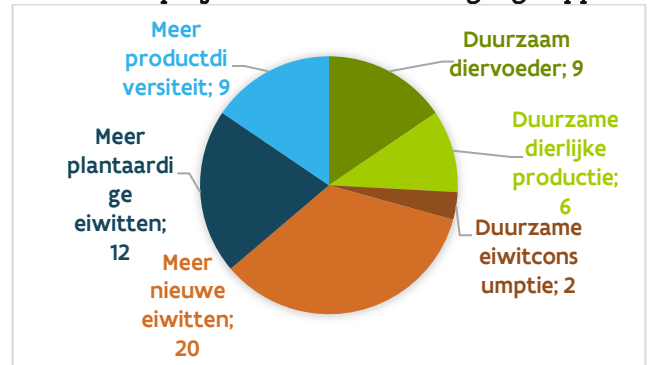

Wat betreft de voortgang van de onderzoeksprojecten², tonen onderstaande grafieken de verdeling van de onderzoeksthema's over de zes strategische thema's in 2022 en 2023.

Onderzoeksprojecten in 2022 (eiwitactieprogramma)

Onderzoeksprojecten in 2023 (voortgangsrapport)

Daarnaast werden SMART-doelstellingen gekoppeld aan elk van de zes strategische thema's. Dit is een participatief proces geweest dat waar verschillende eiwitpartners aan hebben deelgenomen. Van elk van deze werkgroepen (strategische thema's) is [een infofiche](#) beschikbaar met de werkgroepleden, de methodologie en de argumentatie die tot deze doelstellingen hebben geleid.

Naast het formuleren van realistische en gedragen SMART-doelstellingen, is er binnen elk van deze werkgroepen ook proactief gezocht naar beschikbare én nieuwe data om deze doelstellingen ook effectief en betrouwbaar te kunnen meten en opvolgen. Voor de meeste doelstellingen kon ook al een nulmeting opgemaakt worden. Deze nulmeting bepaalt de waarde van het referentiejaar/de referentieperiode voor elk van de doelstellingen. Voor een aantal doelstellingen ontbreken data om zowel nulmeting als doelstelling vast te leggen. Wel werden ook deze doelstellingen, in de mate van het mogelijke, al SMART geformuleerd. Dit betekent dat de eiwitpartners streven om deze doelstelling in de komende jaren nog te kwantificeren.

² Naar aanleiding van de Vlaamse eiwitstrategie werd het [Platform Eiwit](#) opgericht in de schoot van [Agrolink Vlaanderen](#). Dit platform bracht de voor de eiwitstrategie relevante lopende onderzoeksprojecten in kaart en zorgt voor de nodige kennisuitwisseling tussen de onderzoekspartners. Hierbij worden zoveel mogelijk synergiën tussen onderzoeksprojecten en tussen kennisinstellingen gezocht.

De **voortgang van de doelstellingen** zal jaarlijks opgevolgd worden, en in 2026 (mid-term) en 2030 (einde) ook publiekelijk gecommuniceerd worden. In 2026 worden bovendien de doelstellingen opnieuw geëvalueerd en bijgesteld waar nodig. Contextvariabelen (bv. geopolitieke conflicten, uitzonderlijke weersomstandigheden) kunnen er immers voor zorgen dat een doelstelling makkelijker of moeilijker te halen is dan eerst werd ingeschat. De partners van de eiwitstrategie waken er dus over dat de doelstellingen SMART³ én voldoende ambitieus blijven. De doelstellingen moeten verder mikken dan 'business as usual'.

³ specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdsgebonden

VOORTGANGSRAPPORT

MIJLPALEN

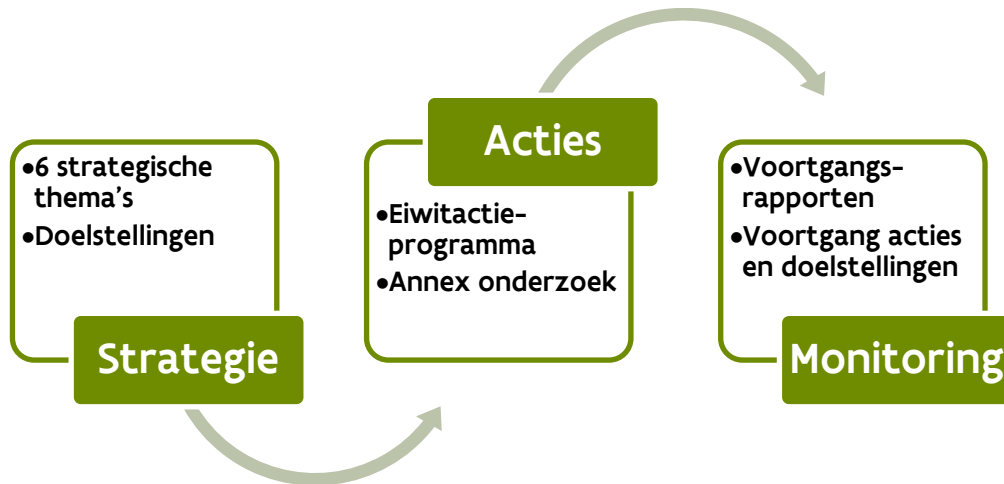

Overzicht van de eiwitpartners: [Eiwitstrategie | Landbouw en Visserij \(vlaanderen.be\)](https://vlaanderen.be/eiwitstrategie-landbouw-en-visserij)

Overzicht van de voedselpartners: [Voedselstrategie | Landbouw en Visserij \(vlaanderen.be\)](https://vlaanderen.be/voedselstrategie-landbouw-en-visserij)

WAAROM EEN VOORTGANGSRAPPORT?

Bovenstaande figuur vat alle elementen van de Vlaamse eiwitstrategie samen:

- Een **strategie** was nodig om alle partners bij elkaar te brengen rond gemeenschappelijke uitdagingen en doelstellingen. Hiermee engageren alle eiwitpartners zich om extra inspanningen te leveren rond zes strategische thema's, die een ketenaanpak vereisen: duurzaam diervoeder, duurzame dierlijke productie, meer plantaardige eiwitten, meer nieuwe eiwitten, meer productdiversiteit en duurzame eiwitconsumptie.
- Deze strategie werd vervolgens vertaald in een eerste set van 76 acties in het **eiwitactieprogramma** en 42 onderzoeksprojecten in de **annex onderzoek**.
- Zowel de doelstellingen als de acties worden gemonitord via een **jaarlijks voortgangsrapport**. Hierbij gaan we dieper in op de voortgang van zowel de acties als de doelstellingen: Wat zijn de resultaten van de eerste set van acties uit het eiwitactieprogramma? Zijn we op schema om de doelstellingen richting 2030 te behalen? Welke extra acties zijn nodig en welke partners engageren zich hiervoor?

In aanloop van dit eerste voortgangsrapport in 2023 werkten [de eiwitpartners](#) eerst en vooral rond het SMART⁴ formuleren van doelstellingen binnen elk van de zes strategische thema's. De meeste van de doelstellingen uit de eiwitstrategie lieten immers nog niet toe om de voortgang jaarlijks te meten. Dit meten is nodig om de voortgang richting de doelstellingen in 2026 (mid term) en 2030 (eind) te kennen, en tijdig in te grijpen met extra acties wanneer de doelstellingen niet op schema zitten. Van november 2022 tot de zomer 2023 scherpten zes werkgroepen de doelstellingen binnen één van de zes strategische thema's aan. Het resultaat van deze oefening kan u hieronder (aanscherpen doelstellingen) lezen.

Daarnaast werden ook de acties uit het eiwitactieprogramma verder uitgevoerd, geactualiseerd en werden een aantal nieuwe acties opgenomen (zie voortgang acties).

⁴ Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, Tijdgebonden.

AANSCHERPEN DOELSTELLINGEN

Uit het eiwitactieprogramma 2022:

“De doelstellingen voor de zes strategische thema’s worden in de komende periode verder onder de loep genomen en **aangescherpt of toegevoegd** aan de eerstvolgende voortgangsrapportage in 2023. Tegen dan wordt ook de **monitoring van de doelstellingen, op basis van beschikbare databronnen, opgestart.**”

In onderstaande kaderstukken staat het resultaat van deze oefening voor elk van de strategische thema’s, namelijk de SMART geformuleerde doelstellingen **richting 2030**. Voor elk van onderstaande SMART-doelstellingen werden ook mid-term doelstellingen (voor 2026) vastgelegd. Dit zijn geen bindende doelstellingen. Wel is het een concreet engagement van alle actoren binnen de eiwitstrategie, en dus binnen de keten, om alle nodige inspanningen te leveren om deze doelstellingen te halen.

Voor meer info over de methodologie, de argumentatie en een overzicht van de trekker(s) en werkgroepleden, kan u [de infofiche per strategisch thema](#) raadplegen.

DUURZAAM DIERVOEDER

“We maken gebruik van een alternatief voor vismeel, op basis van Single Cell Protein en nevenstromen uit de vleesverwerkende industrie”

Danny Van Mullem, CEO van de voederfabrikant Lambers-Seghers, gebruikt Single Cell Protein (SCP) en nevenstromen uit de vleesverwerkende industrie als hoogwaardige eiwitbronnen in het voeder voor aquacultuur. De SCP is een bacterieel eiwit bekomen door fermentatie van nevenstromen, in dit geval uit de aardappelindustrie. De nevenstromen uit de vleesverwerkende industrie, zoals bloedmeel, kippenmeel, verenmeel en hydrolysaten, halen ze uit het slachthuis. Nevenstromen, die anders misschien verloren gaan, worden nu dus gebruikt en omgezet tot vis, die dan de consument voorziet van nodige hoogwaardige eiwitten. “Door het gebruik van deze nevenstromen, kunnen wij eveneens een belangrijke besparing realiseren in de productiekosten van aquacultuur. In Afrika hebben wij klanten die op deze manier geen vismeel gebruiken bij hun visproductie.”

Volgende doelstellingen rond duurzame diervoeders werden opgenomen in de Vlaamse eiwitstrategie:

- Minder soja-import: Maximaal 10% van voeder bestaat uit geïmporteerde soja, ten opzichte van 11,5% in 2020.
- Duurzaam geproduceerde soja: Tegen 2030 voldoet alle soja die door de Belgische diervoederfabrikanten wordt gebruikt (60% in 2022 en 75% in 2025) aan de FEFAC Soy Sourcing Guidelines en de FEFAC Deforestation Free criteria. In 2020 is dit 50%, oftewel 365.000 ton.
- Circulaire veevoeders: Tegen 2030 komt 50% van de gebruikte grondstoffen in de Belgische diervoederindustrie uit nevenstromen van de levensmiddelen- en brandstofindustrie. In 2020 is dit 45%, oftewel 3,5 miljoen ton van de grondstoffen.

Deze doelstellingen waren al SMART-geformuleerd, maar een aanvullende doelstelling voor veehouders ontbrak. Veehouders verwerken of gebruiken zelf immers ook nevenstromen in voeders. Daarnaast werd ook de doelstelling rond circulaire veevoerders herbekeken en transparanter gemaakt. De doelstelling werd daarom uitgebreid met een subdoelstelling waarin sojameel (schroot) uit Zuid-Amerika uitgesloten is van de definitie van nevenstromen.

DOELSTELLINGEN DUURZAAM DIERVOEDER (2030)

- 1) Minder soja-import: Het sojaverbruik uit Zuid-Amerika daalt met 15% tegen 2030. MID-TERM (2026): 8%. Hierbij zal maximaal 10% van het voeder bestaan uit geïmporteerde soja tegen 2030. MID-TERM (2026): 10,5%
- 2) Duurzaam geproduceerde soja: 100% van soja die door de Belgische diervoederfabrikanten wordt gebruikt heeft een duurzaamheidslabel (FEFAC Soy Sourcing Guidelines en FEFAC Deforestation Free criteria) (rundvee, varkens, pluimvee). MID-TERM (2026): 80%.
- 3) Circulaire veevoerders (mengvoederindustrie): 50% van de gebruikte grondstoffen voor veevoeder geproduceerd door mengvoederindustrie bestaat uit nevenstromen van de voedings- en biobrandstoffenindustrie. Hiervan is 80% exclusief geïmporteerde sojameel uit Zuid-Amerika. (rundvee, varkens, pluimvee). MID-TERM (2026): 45% (36% exclusief sojameel uit Zuid-Amerika)
- 4) Circulaire veevoerders (melkveehouders): 87% van de melkveehouders uit de steekproef verwerken nevenstromen in hun eigen voeder. MID-TERM (2026): 85%. Binnen deze groep van melkveehouders bestaat 7% van het voer uit nevenstromen. MID-TERM (2026): 6,5%
- 5) Circulaire veevoerders (vleesveehouders): 85% van de vleesveehouders uit de steekproef verwerken nevenstromen in hun eigen voeder. MID-TERM (2026): 76%. Binnen deze groep van vleesveehouders bestaat 6,5% van het voer uit nevenstromen. MID-TERM (2026): 6%

Deze doelstellingen zijn complementair aan de strategische thema's 'duurzame dierlijke productie' en 'meer plantaardige eiwitten', waarbij eveneens doelstellingen geformuleerd zijn die de afhankelijkheid van Zuid-Amerikaanse soja verminderen⁵.

DUURZAME DIERLIJKE PRODUCTIE

⁵ Volgende strategische thema's en doelstellingen zetten eveneens in op een verminderde afhankelijkheid van geïmporteerde soja:

- Duurzame dierlijke productie: meer zelfvoorziening in voeders via innovatieve projecten en meer grasland per GVE
- Meer plantaardige eiwitten: areaalstijging van duurzame eiwitgewassen voor lokale diervoeders

“De mest van onze 60 à 70 melkkoeien wordt in een pocketvergister verwerkt tot warmte en elektriciteit, die we zelf gebruiken. Met het digestaat dat overblijft uit de vergisting bemesten we onze akkers.”

Melkveehouders Kris en Ginny Heirbaut trekken volop de kaart van een circulaire veehouderij, waarbij de mest van hun koeien op het bedrijf benut wordt in de vorm van energie en meststoffen. Bovendien werden (ingevoerde) eiwitbronnen, zoals soja, vervangen door eiwitteelten zoals grasklaver en luzerne: teelten die extra stikstof aan de lucht onttrekken, waardoor minder kunstmestbemesting nodig is. Ook kunnen deze teelten koolstof in de bodem vastleggen. Acties, zoals de nieuwe GLB-maatregel die duurzame ondernemingsstrategieën of verdienmodellen ondersteunt, moeten helpen om dit soort inspanningen richting een circulaire veehouderij te ondersteunen, en hiervoor een verdienmodel te ontwikkelen.

Binnen het strategisch thema duurzame dierlijke productie werden tot nu toe nog geen SMART-doelstellingen opgenomen in de Vlaamse eiwitstrategie. Een verdere verduurzaming van de dierlijke eiwitproductie in brede zin, door reductie van de negatieve effecten van de veehouderij en versterking van de positieve effecten, waren tot nu toe de scope van dit strategische thema.

Speciale aandacht ging ook naar nieuwe, duurzame verdienmodellen en/of afzetmarkten voor lokale dierlijke eiwitten of eiwitproducten en een grotere winstmarge voor de veehouder door meer en betere samenwerking in de keten, zodat lokale dierlijke eiwitten met een verhaal een volwaardig verdienmodel en valabel alternatief vormen voor schaalvergroting.

Dit thema ging dus heel breed, en miste hierdoor een duidelijke afbakening binnen de Vlaamse eiwitstrategie. Na een apart, participatief traject rond dit thema, komt de focus op de inspanningen richting een meer circulaire veehouderij te liggen, en meer bepaald op de inspanningen richting zelfvoorziening in voeders (alternatieven voor soja) en de valorisatie van dierlijke mest. Verdienmodellen die deze inspanningen vergoeden zijn hierbij een cruciale randvoorwaarde. Rond deze drie centrale thema's (diervoeder, mest, verdienmodel) werden verschillende SMART-doelstellingen geformuleerd. Niet alle doelstellingen konden al gekwantificeerd worden (x in plaats van cijfer). Deze worden de komende jaren nog verder ingevuld.

DOELSTELLINGEN DUURZAME DIERLIJKE PRODUCTIE (2030)

- 1) Zelfvoorziening voeders: 35 projecten en investeringen in de brede agrovoedingssector maken nevenstromen en/of alternatieve eiwitbronnen beter inzetbaar voor veevoeder. MID-TERM (2026): 18 projecten
- 2) Zelfvoorziening voeders: stijging van het graslandareaal per rundvee-eenheid tot minstens 0,280 hectares grasland (incl. gras-eiwitteelten) per rundvee-eenheid op Vlaams niveau. MID-TERM (2026): 0,277 hectares
- 3) Valorisatie dierlijke mest: x kg N/ha minder N-gebruik uit kunstmest op wintertarwe. MID-TERM (2026): X
- 4) Valorisatie dierlijke mest: x% areaal wintertarwe zonder kunstmestgebruik. MID-TERM (2026): X
- 5) Valorisatie dierlijke mest: 21 innovatieve projecten om dierlijke mest beter inzetbaar te maken in andere sectoren. MID-TERM (2026): 8

6) Verdienmodellen: 21 nieuw ontwikkelde verdienmodellen rond circulariteit (met overheidssteun). MID-TERM (2026): 10

7) Verdienmodellen: x tot op marktniveau opgeschaalde verdienmodellen rond circulariteit. MID-TERM (2026): x

Deze doelstellingen zijn complementair aan de strategische thema's 'duurzame diervoeders' en 'meer plantaardige eiwitten', waarbij eveneens doelstellingen geformuleerd zijn die de circulariteit van de veehouderij vergroten⁶.

MEER PLANTAARDIGE EIWITTEN

“Quinoa is een blijver in het teeltplan”

Wouter Saelens uit Herent, heeft een boerderij vlakbij Herent en Leuven. “Zowel soja als quinoa hebben het voordeel dat je ze zaait en oogst met de machines die ingezet worden voor granen. De grootste uitdaging is voor mij de onkruidbestrijding. Voor soja zijn er herbiciden erkend in voor- en naopkomst. Voor quinoa niet, dus moet je het onkruid mechanisch bestrijden.” Als buurman van het Praktijkpunt Landbouw kon Wouter een beroep doen op de wiede-eg van de onderzoeksinstelling. De regenachtige zomer van 2021 drukte de opbrengst en was nadelig voor de kwaliteit van de quinoa. Toch gaf de eerste kennismaking met quinoa de jonge landbouwer voldoende vertrouwen om het in 2022 opnieuw te proberen. “Twee keer zo veel kilo's geoogst in dat droge seizoen”, getuigt Wouter. De oogst van 2023 is ondertussen ook verwerkt”, aldus Wouter, die hoopt grotere afzetkanalen te vinden omdat korteketenverkoop erg arbeidsintensief is.

Volgende doelstellingen rond het strategisch thema meer plantaardige eiwitten werden opgenomen in de Vlaamse eiwitstrategie:

- Areeal plantaardige eiwitten vergroten met 1.000 ha eenjarige eiwitteelten erbij in 2023 (t.o.v. 2020) en een jaarlijkse stijging van minimaal 50 ha per jaar voor de en 20.000 ha meerjarige eiwitteelten erbij in 2023 (t.o.v. 2020) met een jaarlijkse stijging van minimaal 1000 ha per jaar
- Ontwikkeling van nieuwe (circulaire) ketens, om zo afzetzekerheid te bieden

Deze doelstelling was al deels SMART-geformuleerd, maar vroeg om een verdere opsplitsing tussen de toepassing humane voeding versus diervoeder, en een SMART-

formulering van de doelstelling rond de ontwikkeling van ketens.

DOELSTELLINGEN MEER PLANTAARDIGE EIWITTEN (2030)

⁶ Volgende strategische thema's en doelstellingen zetten eveneens in op een verminderde afhankelijkheid van geïmporteerde soja:

- Duurzame diervoeders: meer gebruik van nevenstromen door de veevoederindustrie en door de veehouders
- Meer plantaardige eiwitten: areaalstijging van duurzame eiwitgewassen voor lokale diervoeders

- 1) Eiwitrijk areaal voor diervoeders: 40% areaalstijging naar duurzame eiwitgewassen voor lokale diervoeders. MID-TERM (2026): 15%
- 2) Areaal voor humane voeding: 25% areaalstijging voor nieuwe plantaardige eiwitgewassen voor humane voeding. MID-TERM (2026): 10%
- 3) Afzetzekerheid: 10 nieuwe (circulaire) waardeketens. MID-TERM (2026): 5 ketens

Deze doelstellingen zijn complementair aan de strategische thema's 'duurzame diervoeders', 'meer productdiversiteit' en 'duurzame eiwitconsumptie'. Binnen deze thema's werden eveneens doelstellingen geformuleerd om het aanbod en/of de consumptie van (producten met) lokale, plantaardige eiwitten voor dier en mens te vergroten.

MEER NIEUWE EIWITTEN

"Het grote voordeel van insecten is dat ze heel efficiënt voeder omzetten: we hebben heel weinig voeder nodig om een kilo eiwit uit insecten te produceren."

Alexander Maroy van het bedrijf Nusect kweekt meelwormen en sprinkhanen voor gezelschapsdieren, aquacultuur en humane voeding. Insecten zijn één van de nieuwe eiwitbronnen die zorgen voor een meer divers eiwitaanbod. Doordat insecten efficiënt voeder omzetten, kunnen ze ook goed gekweekt worden op nevenstromen zoals tarwezemelen en afgekeurde groenten. Daarnaast hebben ze zeer weinig water en oppervlakte nodig.

Volgende doelstellingen rond meer nieuwe eiwitten werden opgenomen in de Vlaamse eiwitstrategie:

- Meer kennis, productie en verwerking van nieuwe eiwitbronnen (bv. insecten en algen)
- Meer kennis, productie en verwerking van nieuwe toepassingen van bestaande eiwitbronnen (bv. via fermentatie)

Deze omschrijving liet niet toe de voortgang te meten, en miste bovendien focus. De werkgroep 'meer nieuwe eiwitten' zorgde voor een betere afbakening van het thema 'nieuwe eiwitten' en SMART-doelstellingen.

Nieuwe eiwitten werd door de werkgroep beperkt tot volgende types eiwitten:

- Microbieel eiwit
- Algen (micro en macro)
- Insecten
- Kweekvlees

De doelstellingen focussen dus enkel op deze types van eiwitten. Er werden SMART-doelstellingen geformuleerd op basis van de beschikbare databronnen binnen volgende drie domeinen: onderzoek (meer projecten), markt (meer bedrijven) en (Novel Food) regelgeving (meer producten die ontwikkeld of erkend worden).

DOELSTELLINGEN MEER NIEUWE EIWITTEN (2030)

1. Onderzoek (projecten): Minstens 68 nieuwe onderzoeksprojecten zorgen voor kennisopbouw rond nieuwe eiwitten. MID-TERM (2026): 26 onderzoeksprojecten
2. Bedrijven: Minstens 34 bedrijven produceren nieuwe eiwitten. Twee derde van deze bedrijven levert ook een commercieel product voor de markt. MID-TERM (2026): 29 bedrijven
3. Producten: Minstens 32 nieuwe Novel Food-aanvragen voor (producten op basis van) nieuwe eiwitten worden ingediend op Europees niveau. MID-TERM (2026): 16 aanvragen

MEER PRODUCTDIVERSITEIT

“We kunnen de plant-based, flexi-approach niet meer wegdenken in onze winkels.”

Aan het woord is Katrien Van Biesen, Health, Nutrition and Sustainability Project Manager bij Delhaize. Tegen 2025 willen ze hun aanbod in plant-based verdubbelen. Vanuit de Green Deal Eiwitshift op ons bord worden geregeld partners in de kijker gezet. Zij geven inzicht over hoe zij de doelstellingen van de Green Deal in de praktijk brengen. Alle artikels kunnen geraadpleegd worden op de [website van de Green Deal Eiwitshift op ons bord](#) of via het [overzicht achter deze link](#).

Volgende doelstellingen rond meer productdiversiteit werden opgenomen in de Vlaamse eiwitstrategie:

- Aanbod aan smakelijke, veilige en nutritioneel hoogwaardige eiwitrijke producten in de winkelrekken verbreden

Deze omschrijving liet niet toe de voortgang te meten, en miste bovendien focus. De werkgroep ‘meer productdiversiteit’ zorgde voor een betere afbakening van dit thema en SMART-doelstellingen.

Niet alle doelstellingen konden al gekwantificeerd worden (x in plaats van cijfer). Deze worden de komende jaren nog verder ingevuld.

DOELSTELLINGEN MEER PRODUCTDIVERSITEIT (2030)

1. Plantaardige eiwitbronnen: x% cateringsettings (scholen, kinderdagverblijven, woonzorgcentra, lokale besturen of ondernemingen) bieden bij de warme maaltijden minstens 1 x per week een plantaardige vleesvervanger* aan
2. Plantaardige eiwitbronnen: x% toename in supermarkten van het aandeel kant-en-klare-maaltijden die volledig plantaardig zijn
3. Plantaardige eiwitbronnen: x% toename in supermarkten van de eiwitrijke aanbiedingen waarvan plantaardig het hoofdingrediënt is

4. Portiegrootte dierlijke eiwitten: x% toename van het aandeel voorverpakte vleesproducten dat onder de 100g vlees zit
5. Kennis van diverse eiwitbronnen en recepturen (opleidingen): 50 'plant-based' horeca-opleidingen (2030). Voor tussentijdse mid-term evaluatie in 2026 mikken we op 35 opleidingen
6. Kennis van diverse eiwitbronnen en recepturen (deelnemers): 10 deelnemers per 'plant-based' opleiding (2030). Voor de tussentijdse mid-term evaluatie in 2026 mikken we op 8 deelnemers

(*) plantaardige vleesvervangers zijn bijvoorbeeld peulvruchten (bv. kikkererwten, rode of witte bonen), tofu of quorn

DUURZAME EIWITCONSUMPTIE

“Lokale producten zijn aan een opmars bezig: 45% van de Vlamingen geeft aan dat ze lokale productie belangrijk vinden bij de aankoop van verse voeding.” Dit blijkt uit de laatste cijfers van VLAM (2023). Dit percentage willen we nog verder doen stijgen door acties die de Vlaamse consument overtuigen om te kiezen voor lokaal geproduceerde eiwitbronnen.

Volgende doelstellingen rond meer productdiversiteit werden opgenomen in de Vlaamse eiwitstrategie: Een meer gezonde, diverse, milieuverantwoorde en lokale eiwitconsumptie

Deze omschrijving liet niet toe de voortgang te meten, en miste bovendien focus. De werkgroep 'duurzame eiwitconsumptie' zorgde voor een betere afbakening van dit

thema en SMART-doelstellingen rond de shift in consumptie naar meer plantaardige en meer lokale eiwitbronnen.

DOELSTELLINGEN DUURZAME EIWITCONSUMPTIE (2030)

1. Plantaardige eiwitbronnen: 60% van onze eiwitconsumptie komt uit plantaardige producten en 40% uit dierlijke = doel Green Deal 'Eiwitshift op ons bord'. MID-TERM (2026): 50% - 50%
2. Plantaardige eiwitbronnen: 25% van de Vlamingen geeft aan al vaak dierlijke producten te vervangen door plantaardige producten in 2030. MID-TERM (2026): 20%
3. Plantaardige eiwitbronnen: 40% van de Vlamingen geeft aan bereid te zijn om dierlijke producten (zeker/waarschijnlijk) te vervangen door plantaardige producten in 2030. MID-TERM (2026): 40%

4. Plantaardige eiwitbronnen: 35% van de Vlamingen geeft aan (zeker/waarschijnlijk) niet bereid te zijn om dierlijke producten te vervangen door plantaardige producten in 2030. MID-TERM (2026): 40%
5. Lokale eiwitbronnen: 60% van de Vlamingen geeft aan dat 'lokaal geproduceerd' een belangrijk aankoopcriterium is. MID-TERM (2026): 50%

VOORTGANG ACTIES

Noot

Aangezien de afbakening van de doelstellingen er mee voor hebben gezorgd dat ook de strategische thema's beter afgebakend werden, heeft dit een éénmalig effect op de acties die onder elk van de strategische thema's vallen. Zo zijn bijvoorbeeld de acties rond plantaardige eiwitbronnen voor diervoeder verschoven van 'duurzame diervoeders' naar 'meer plantaardige eiwitten'. Acties rond de valorisatie van nevenstromen zijn dan weer verschoven van het strategisch thema 'nieuwe eiwitten' naar 'duurzame diervoeders' (indien toepassing voeders) of naar 'meer productdiversiteit' (indien toepassing humane voeding). De scope van elk van de strategische thema's staat kort opgesomd onder elke titel.

Leeswijzer

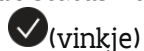
Per strategisch thema geven we de lezer eerst een korte kadering van het thema en bijhorende doelstellingen. Daarna volgt een overzicht en beschrijving van de acties per type actie. We delen de acties in onder volgende vier types acties: samenwerking in de keten, sensibilisering, subsidie en randvoorwaarden.

De voortgang van de actie (situatie in november 2023) en eventuele nieuwe acties worden in groen weergegeven.

Type actie	Omschrijving
Sensibilisering	communicatie, kennisdeling, demonstratie, enz.
Samenwerking in de keten	matchmaking, samenwerkingsprojecten, pilootprojecten met verschillende ketenpartners, enz.
Subsidie	financiële steun van overheid voor bepaald(e) gewas/praktijk/investering
Randvoorwaarden	extra criteria die opgelegd worden door overheid of private partners (via lastenboek, extra voorwaarden bij bestaande subsidie, enz.)

De beschrijving van de actie omvat

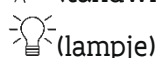
- de status van de actie:

uitgevoerd (omvat ook de acties die zijn uitgevoerd maar een continu vervolg hebben)

In uitvoering, lopende

nieuwe geplande actie

////////////////////////////////////

(handje)

geschrapte actie uit de eiwitstrategie

- context van de actie: waarom is deze actie nodig?
- inhoud van de actie: wat houdt deze actie concreet in?
- timing
- actoren

Actoren:

Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw	Algemeen Boeren Syndicaat	Proefbedrijf Pluimveehouderij	Inagro (partner Agrolink)	ILVO (partner Agrolink)
--	---------------------------	-------------------------------	---------------------------	-------------------------

2. Eiwitproject BactoStar

Status: **Update 2023**

Deze actie is in uitvoering en op schema: valabele stromen (stoomschillen en grijszetmeel) werden in kaart gebracht en de meest geschikte micro-organismen werden geselecteerd. Met de geselecteerde anaerobe en aerobe organismen werden testen uitgevoerd naar de efficiëntie van omzetting van respectievelijk grijszetmeel en stoomschillen naar hoogwaardige eiwitten. Voor de anaerobe organismen (omzetting grijszetmeel) waren de eerste resultaten onvoldoende om rendabel te kunnen zijn. Voor de aerobe organismen (omzetting stoomschillen) was het eiwitgehalte vrij laag. De fermentatie moet dus verder geoptimaliseerd worden om een hoger droge stof gehalte en een hogere eiwit opbrengst te behalen. Ook werd de ideale incubatietijd bepaald. In het vervolgtraject van dit project worden volgende acties voorzien: verdere optimalisatie van anaeroob en aerob proces, het optimaliseren van de nutriëntenbalans, het testen van schimmels op de nevenstromen, verdere analyses op eiwitten en een economische analyse.

Context: de aardappelindustrie genereert laagwaardige grondstofstromen die, door middel van microbiële fermentatie, een hoogwaardig, goed verteerbaar product kunnen opleveren. Deze geproduceerde eiwitten kunnen dan verder ingezet worden als duurzame eiwitbron in de veevoedersector, en dan vooral met toepassingen in de aquacultuur en petfood.

Inhoud actie: opwaardering van nevenstromen van de aardappelverwerking tot diervoeder, ter vervanging van het vismeel en de soja, dat momenteel wordt gebruikt.

Timing: 1 maart 2022 – 29 februari 2024

Actoren:

Biolynx (Krechnologies bv)	Agristo nv	Impetus bv	Veos nv
----------------------------	------------	------------	---------

3. Eiwitproject Em'Liquid

Status: **nieuwe status:** **Resultaten**

Er werd een gedetailleerd marktonderzoek rond de grondstoffen (ingewanden, koppen, pluimen, botrijk vlees...) en de eindproducten (petfood, aquafood, humane voeding...) gedaan, waardoor inzicht werd verkregen rond zowel de vraag- als aanbodnoden van deze eiwitrijke nevenstromen. Fermentatie en

enzymatische hydrolyse zijn de twee innovatieve technieken die gebruikt worden om de grondstoffen om te zetten in eindproducten. Na een aantal eerste matrixtesten (juiste vochtgehalte, temperatuur, duurtijd, bacterieculturen of enzymenconcentratie) werden de meest beloftevolle variaties geselecteerd en getest op samenstelling, aminozuurpatroon en moleculair gewicht. Haalbaarheidsrapporten leverden inzicht op over welke grondstoffen door middel van fermentatie of enzymatische hydrolyse op een technisch en economisch haalbare manier omgezet kunnen worden tot een eiwitrijk ingrediënt. Ook geeft dit project inzicht in de markten (petfood, aquafeed, feed, food) die hier klaar voor zijn.

Context: uitdagingen in de voedselketen, zoals voedselzekerheid, milieu-impact en volksgezondheid, kunnen omgevormd worden tot opportuniteiten door een innovatief verwerkingsmodel te ontwikkelen. Dit kan bijvoorbeeld door dierlijke bijproducten en nevenstromen uit de vleesindustrie (ingewanden, koppen, pluimen, botrijk vlees, enz.) om te zetten naar een primair product dat bruikbaar is als waardevolle grondstof, zowel in de petfood en aquafeed, als mogelijk ook in de humane voedselproductie.

Inhoud actie:

- ❖ onderzoeken hoe fermentatie en enzymatische hydrolyse van dierlijke nevenstromen uit de voedingsindustrie als minder milieubelastende technieken gebruikt kunnen worden om hoogwaardigere, functionele en species-specifieke eiwitten te produceren
- ❖ onderzoeken hoe deze eindproducten ingepast worden in de productieprocessen en recepturen van de voedingsindustrie, petfood en aquacultuur
- ❖ samenwerken in de keten om zo nieuwe en beloftevolle producten beschikbaar te maken en het proces te verduurzamen, zowel op niveau van de verwerker als de eindgebruiker.

Timing: 1 maart 2022 – 30 augustus 2023

Actoren:

Empro Europe	AQUA4C (aquacultuur)	Kipco Damaco (verwerking vleesproducten)	Stam Agro	ILVO (partner Agrolink)	Crevetec	DEGOMEAT
-----------------	-------------------------	--	-----------	-------------------------------	----------	----------

4. Eiwitproject ProFungi

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema. Verschillende landbouwers delen hun preilooft. Dit loof werd verder verwerkt tot en gescheiden in vezel en sap. De vezel werd gedroogd om later ingezet te kunnen worden bij een biggenproef. Het sap werd geanalyseerd en er werd bekeken welke schimmelsoorten het beste groeiden op het substraat. Hieruit werd één schimmelsoort geselecteerd die goede eigenschappen had. Voor deze schimmel werd het proces verder geoptimaliseerd en werden de optimale parameters en nutriënten op punt gezet. Zodra dit gebeurd was op kleinere schaal, werd overgegaan naar de eerste kleine fermentoren om de geoptimaliseerde parameters op te zetten. Dit bleek de gewenste resultaten te geven zodat overgegaan kon worden naar de grootste reactor (20L) om de productie van de biomassa te bewerkstelligen. Op die manier kon voldoende materiaal geproduceerd worden om de eerste

Timing: 4 april 2022 – 29 maart 2024

Actoren:

5 (biologische) landbouwbedrijven: Bert Dhaene, José Metsu, Tom Van Hoey, Isabeth nv en Biovar.be	ILVO (partner Agrolink)	Colruyt	Inagro (partner Agrolink)	Trotec
---	----------------------------	---------	---------------------------------	--------

6. EIP-project LOKROB: Alternatieven voor klassieke krachtvoederverstrekking (lokmiddelen) in melkrobots bij melkkoeien

Status: **nieuwe status:**

Resultaten

Binnen het project LOKROB werd een installatie gebouwd om voederbieten automatisch aan te voeren, te versnijden en te doseren in de melkrobot. Praktijkproeven toonden herhaaldelijk aan dat voederbieten verstrekken in de melkrobot het aantal melkingen bij vrij koeverkeer verhoogt. Een positief effect op de melkproductie bleef uit. Waar eerder onderzoek aangetoond had dat ook het aantal ophaalkoeien significant lager was, kon dit in de huidige praktijkproeven niet bevestigd worden. Er is nog verder onderzoek nodig om krachtvoeder nog meer en op een andere manier te vervangen door voederbieten in de melkrobot.

Context: krachtvoederverstrekking in automatische melksystemen (melkrobots) is de standaard in de hedendaagse melkveehouderij. Bij hoogproductieve melkkoeien ondersteunt het de melkproductie, eindlactatie en is het een extra stimulans voor koeien om voldoende naar de melkrobot te gaan. Een hoog krachtvoederverbruik in melkrobots is één van de factoren die de rendabiliteit op robotbedrijven onder druk zet.

De innovatieve veehouders in deze operationele groep zetten in op alternatieven voor krachtvoederverstrekking in de melkrobot, zoals voederbieten.

Inhoud actie: deze operationele groep zal samen een manier ontwikkelen waarbij automatisch en continu versneden voederbieten worden toegediend, zal die manier optimaliseren en testen bij één melkveehouder. Omdat voederbieten slechts beperkt beschikbaar zijn, zullen andere alternatieven zoals aardappelen, afvalappels, -peren getest worden in hetzelfde systeem. De andere melkveehouder in de groep wil nagaan of hij andere technieken dan voedermiddelen in de melkrobot kan gebruiken om de melkproductie te optimaliseren. Na literatuurstudie zal dit ook op één praktijkbedrijf uitgetest worden. De resultaten van deze operationele groep zullen leiden tot minder krachtvoedergebruik in de robot, rendabelere bedrijfsvoering en een meer diervriendelijke omgeving in de melkrobot voor de melkkoeien. De bevindingen zullen worden ontsloten naar de sector via demo-namiddagen, filmpjes en vulgariserende artikels.

Timing: 1 januari 2021 – 31 december 2022

Actoren:

7. NIEUW: EIP-project ELP-BEEF: uitwerken van een laag-eiwitvoeding voor de vleesveesector inclusief borging

Status:

Context: Laag-eiwitvoeding kan een effectieve en brongerichte maatregel zijn maar werd nog niet op de PAS-lijst opgenomen, toch werd het ammoniak reducerend effect reeds aangetoond. De hoofddoelstelling van dit project is dan ook de maatregel van laag-eiwitvoeding als een brongerichte, effectieve en controleerbare PAS-maatregel voor Vlaamse vleesveebedrijven erkend te krijgen als volwaardige reductie techniek, Incl. het uitwerken van een praktijkgericht borgingsysteem.

Inhoud actie: Deze operationele groep, inclusief 5 vleesveehouders, onderzoekt hoe er op een gebruiksvriendelijke en efficiënte manier onderbouwd bewijs kan aangeleverd worden voor de correctie toepassing van laag-eiwitvoeding op hun vleesveebedrijf.

Timing: 1 januari 2023 – 31 december 2024

Actoren:

Boerenbond | 5 vleesveehouders | ILVO

8. NIEUW: EIP-project SOMEPIO: biomelkveehouders zoeken naar biospecifieke methaanreducerende voederstrategieën, die tegelijk tegemoet komen aan het afbouwen van sojagebruik

Status:

Context: Vlaamse biomelkveehouders streven al langer naar meer voederautonomie. Tegelijkertijd verwacht de maatschappij dat ze op hun boerderij hun sojagebruik afbouwen en de hoeveelheid methaan reduceren.

Inhoud actie: Op initiatief van een aantal geëngageerde biomelkveehouders wil deze operationele groep vanuit een holistische visie op zoek gaan naar methaanreducerende voederstrategieën die specifiek werken voor bio en die tegelijk helpen met het afbouwen van het sojaverbruik. Wat is er haalbaar op technisch, bedrijfseconomisch en praktisch vlak?

Timing: 1 januari 2023 – 30 september 2024

Actoren:

ILVO | Inagro | Wim Govaerts & co | UGent | 4 biologische melkveehouders

2. SENSIBILISERING

Actie	Trekker	Status
Bekendmaken van krachtvoederwaardeprijzen van nevenstromen in voederrantsoenen	Boerenbond	
Opmaak benchmarkrapporten voor gebruik van nevenstromen in veevoederindustrie	Belgian Feed Association	
Begeleiden en sensibiliseren van rundveehouders richting een optimale benutting van eiwitrijk ruwvoeder	Boerenbond	
Rundveehouders stimuleren en begeleiden richting meer valorisatie van natte nevenstromen uit de voedingsindustrie in rundveevoeder	Departement Landbouw en Visserij, Boerenbond	

9. Bekendmaken van krachtvoederwaardeprijzen van nevenstromen in voederrantsoenen

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: jaarlijks verschijnen 5 publicaties van krachtvoederwaardeprijzen van nevenstromen in voederrantsoenen. Zie https://bfa.be/BFA_Markt_Prijzen.

Context: naast veevoederfabrikanten benutten ook de veehouders zelf nevenstromen in de voederrantsoenen die ze zelf samenstellen. Om de keuze te maken tussen de vele nevenstromen, hebben veehouders nood aan informatie over onder meer de prijzen van deze nevenstromen.

Inhoud actie:

- ❖ krachtvoederwaardeprijzen van nevenstromen beschikbaar stellen (i.e. bijproducten)
- ❖ begeleiden van veehouders om snel te oordelen welke nevenstromen economisch interessant zijn om te vervoederen

Timing: doorlopend

Actoren:

Boerenbond

10. Begeleiden en sensibiliseren van rundveehouders richting een optimale benutting van eiwitrijk ruwvoeder

Status:

Update 2023

////////////////////////////////////

Deze actie is in uitvoering en op schema: Er werden in 2022 in totaal 210 voordrachten (450 lessen) met betrekking tot optimale ruwvoerbenutting (eiwit) bij zowel melkvee als vleesvee gegeven. Daarnaast was er in het voorjaar 2022 ook een lerend netwerk rond zomer/najaarstalvoeding met 15 deelnemers. Op 28/6/22 was er ook een studiereis naar Nederland over dit onderwerp. Een Whatsapp-groep is het hele jaar door actief om tips en trics uit te wisselen.

Context: vers gras en graskuil vormen, samen met maïskuil, het basisrantsoen voor rundvee. Deze graslandproducten zijn eiwitrijk, maar de efficiëntie waarmee dit eiwit door het dier benut wordt, is variabel.

Inhoud actie:

- ❖ individueel begeleiden van rundveehouders om eiwit uit ruwvoer optimaal te benutten in het rantsoen
- ❖ organisatie van een lerend netwerk rond zomer-/najaarstalvoeding om gras dat nog niet optimaal benut wordt, maximaal te valoriseren als kwalitatief ruwvoer

Timing: doorlopend

Actoren:

Boerenbond

11. Opmaak benchmarkrapporten voor gebruik van nevenstromen in veevoederindustrie

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: Er werd al 3 maal (voor kalenderjaar 2019, 2020 & 2021) een benchmarkrapport rond het gebruik van nevenstromen voor elk lid van BFA opgemaakt. Begin 2024 worden de rapporten met de cijfers van 2022 opgemaakt.

Context: tegen 2030 moet 50% van de gebruikte grondstoffen in de Belgische diervoederindustrie uit nevenstromen van de levensmiddelen- en biobrandstofindustrie bestaan. Momenteel is dit zo'n 43%.

Inhoud actie:

- ❖ opmaak van jaarlijkse benchmarkrapporten voor leden van BFA (veevoederfabrikanten)
- ❖ jaarlijks inzicht geven aan leden in hun gebruik van nevenstromen ten opzichte van het gemiddelde in de sector

Timing: doorlopend

Actoren:

Belgian Feed Association

//

12. Rundveehouders stimuleren en begeleiden richting meer valorisatie van natte nevenstromen uit de voedingsindustrie in rundveevoeder

Status: **nieuwe status:**

Update 2023

- ❖ data ontsluiten voor rundveehouders: welke nevenstromen zijn waar en in welke hoeveelheden ter beschikking?
 - Voor deze actie werd eerst gezocht naar objectieve data over het huidige gebruik van natte nevenstromen door rundveehouders (databron: Landbouwmonitoringsnetwerk van het Departement Landbouw en Visserij). Welke nevenstromen beschikbaar en nutritioneel het meest interessant zijn, werd door experts (voederfabrikant, Boerenbond, Inagro) in kaart gebracht. Ook de kosten verbonden aan het innemen van natte nevenstromen in het voeder werd door Boerenbond in kaart gebracht.
- ❖ rundveehouders sensibiliseren: wat kost het? Wat brengt het op? Hoe begin ik eraan?
 - Deze actie is nog niet opgestart, aangezien het nieuwe GLB pas gestart is in 2023 en nieuwe subsidiemogelijkheden biedt voor investeringen in voedersilo's (voor natte bijproducten) enerzijds en maal- en menginstallaties anderzijds⁷. Extra voorlichtingsactiviteiten om rundveehouders te informeren over de mogelijkheden rond het gebruik van natte nevenstromen worden georganiseerd door de leden van het praktijkcentrum rundvee.
- ❖ matchmaking tussen aanbieders van natte nevenstromen en rundveehouders: vraag en aanbod van dit type nevenstromen in contact brengen met elkaar
 - deze actie is om dezelfde reden als hierboven nog niet opgestart. Naast investeringssteun zorgt ook de nieuwe maatregel EIP-samenwerking hier voor extra mogelijkheden (via subsidie) voor een ketenbrede samenwerking rond dit thema.

Context: momenteel gaat jaarlijks zo'n 270.000 ton onverpakt organisch biologisch afval (OBA) uit de voedingsindustrie naar de vergisting. Met deze actie willen we een hogere valorisatie van OBA uit de voedingsindustrie richting veevoeder in plaats van richting vergisting. Zo kunnen nevenstromen uit de voedingsindustrie opnieuw ingezet worden als eiwitbron in de veehouderij. De focus ligt op rundvee en dit om voornamelijk economische redenen: doordat rundveehouders ervaring hebben met voederproductie, hebben ze al de nodige infrastructuur zoals sleufsilo's voor de opslag van deze nevenstromen, en beschikken al heel wat bedrijven over een voedermengwagen. Dat zorgt ervoor dat er slechts lagere of geen investeringskosten zijn, en dat er al een goede kennisbasis aanwezig is.

Inhoud actie:

- ❖ data ontsluiten voor rundveehouders: welke nevenstromen zijn waar en in welke hoeveelheden beschikbaar?
- ❖ rundveehouders sensibiliseren: wat kost het? Wat brengt het op? Hoe begin ik eraan?
- ❖ matchmaking tussen aanbieders van natte nevenstromen en rundveehouders: vraag en aanbod van dit type nevenstromen in contact brengen met elkaar

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'valorisatie nevenstromen'.

⁷ Beide investeringen kunnen vanaf nu 40% steun krijgen.

Timing: vanaf 2021

Actoren

Boerenbond | Inagro (partner Agrolink) | Departement Landbouw en Visserij

3. SUBSIDIE

13. VLIF-projectsteun voor innovaties in de landbouw: duurzaam diervoeder

Status:

Resultaten:

De voorgaande projectoproepen ‘Projectsteun voor innovaties in de landbouw’, van 2020 t.e.m. 2022, leverden één projecten op die bijdraagt aan het thema ‘meer nieuwe eiwitten’ van de eiwitstrategie:

- vermoezen en fermenteren van groentestromen als recuperatie van nutriënten voor varkensvoeder (projectoproep 2021)

Dit zijn projectaanvragen (investeringen) die goedgekeurd zijn voor subsidie. Mogelijk worden niet alle aanvragen ook effectief uitgevoerd en uitbetaald.

Context: door ‘Projectsteun voor innovaties in de landbouw’ worden innovatieve ideeën en concepten op het vlak van productie, verwerking en afzet van landbouwproducten sneller gerealiseerd in de praktijk. Land- en tuinbouwbedrijven die investeringen aangaan met een dergelijk innovatief doel nemen een pioniersrol op binnen de sector.

Inhoud actie: zie [Projectsteun voor innovaties in de landbouw](#)

Noot: niet de productie van alle nieuwe eiwitten kan ondersteund worden. Het moet immers gaan over landbouwproducten die voorkomen in Bijlage 1 van het verdrag van Rome. Microbieel eiwit is bijvoorbeeld geen landbouwproduct en wordt bijgevolg niet ondersteund vanuit het Departement Landbouw en Visserij, tenzij op basis van nevenstromen van [bijlage 1-producten](#) (als hoofdbestanddeel) geproduceerd door een actieve landbouwer of als het project ten goede komt van producenten van bijlage 1-producten, zijnde de Vlaamse landbouwers.

Timing: doorlopend

Actoren:

Departement Landbouw en Visserij

4. RANDVOORWAARDEN

Actie	Trekker	Status
Aankoop van duurzame sojacentificaten	Belgian Feed Association	

DUURZAME DIERLIJKE PRODUCTIE

1. SCOPE

Acties binnen het strategische thema duurzame dierlijke productie zijn acties die inzetten op:

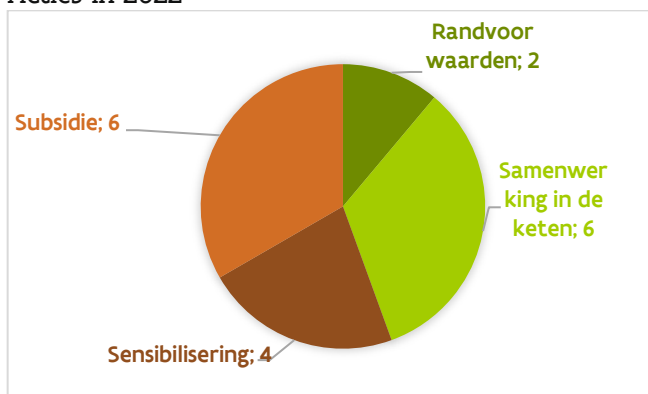
- een meer circulaire veehouderij door (bij voorkeur) het vermijden en (indien onvermijdelijk) valoriseren van in- en outputs uit het bedrijf (zoals veevoeder en mest)
- verdienmodellen die acties rond circulariteit valoriseren

Acties die inzetten op de **reductie van emissies** uit de veehouderij vallen hier buiten de scope. Via het 'Consortium kennisopbouw rond luchtmissies in de veehouderij', of kortweg VEMIS, worden gesignaleerde hiaten of knelpunten rond emissies die naar boven komen binnen de eiwitstrategie aangepakt. Een voorbeeld hiervan is de eiwitactie 'Innovatieve technieken en ontwikkelingen extra ondersteunen'. Zie ook de beschrijving van deze actie hieronder, die vanaf 2024 geschrapt wordt uit de eiwitstrategie. Op de [VEMIS-website](#) staan alle acties rond emissiereductie gebundeld.

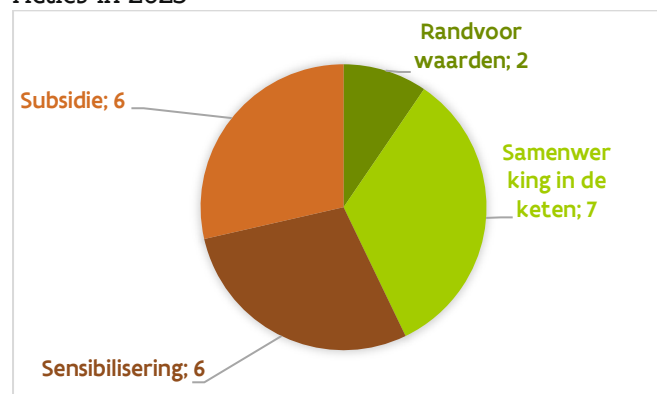
Wanneer een actie, naast emissiereductie, ook bijdraagt aan één van de eiwitdoelstellingen, wordt deze wel vernoemd. Zo wordt het convenant enterische emissies hieronder benoemd, maar niet meegeteld als actie van de eiwitstrategie. Dit gezien het belang van de voederstrategieën om methaan te reduceren. Deze voederstrategieën kunnen immers een belangrijk (positief of negatief) effect hebben op de doelstellingen uit de eiwitstrategie, en met name de reductie van soja-import en een meer circulaire veehouderij.

2. OVERZICHT

Acties in 2022

Acties in 2023

3. SAMENWERKING IN DE KETEN

Actie	Trekker	Status
Samenwerkingsverband rond duurzame verdienmodellen in de veehouderij	Boerenbond	✔
Update Duurzaamheidsmonitor Melkvee	Belgische Confederatie van de Zuivelindustrie	
EIP-project HIATUS - Hergebruik wATER Uit meSt	VCM	
EIP-project RENURE	Inagro	
EIP-project Ontwikkeling van een innovatieve machine voor rijenbemesting met vloeibare meststoffen en focus op potentieel van circulaire meststoffen	Proefstation voor Groententeelt vzw	
NIEUW: Evaluatie van de netto bijdrage van de Belgische veehouderij aan de eiwitvoorziening voor de mens	ILVO	✔

15. Samenwerkingsverband rond duurzame verdienmodellen in de veehouderij

Status: ✔

Update 2023

In 2022 werd een nieuwe oproep voor demonstratieprojecten gelanceerd vanuit het Departement Landbouw en Visserij, met onder andere ‘Toekomst van de veehouderij’ als thema. Hier zijn volgende projecten uit geselecteerd, die elk een samenwerkingsverband zijn rond duurzame verdienmodellen in de veehouderij:

- Boost pocketvergisting en nabewerking
- METHEEN – Meteen inzetten op de implementatie van methaan reducerende voederstrategieën bij melkvee
- Naar een haalbaar en rendabel bedrijfsmodel met minder melkkoeien
- Naar een haalbaar en rendabel bedrijfsmodel met minder varkens
- Optiwel-Emis – Doormeten van actuele welzijnstrends in functie van stikstofuitstoot bij vleeskuikens
- PAS-partout melkvee

Context: om van een verdienmodel te spreken, heb je inkomsten nodig. Als je wil werk maken van het verdienmodel van de veehouders, is het daarom belangrijk om dat samen met de keten te doen. Er is nood aan een actieve facilitatie van de regionale ketenvorming waar ondernemers vanuit hun vakmanschap elkaar kunnen versterken op het vlak van duurzame en gezonde voeding, geproduceerd met respect voor plant, mens en dier.

In de eerste plaats bouwen we ketens rond voedselproductie. Maar ook op het vlak van energieproductie, ecosysteemdiensten, natuurbeheer, valorisatie nevenstromen, enz. kan lokale samenwerking met andere landbouwers, overheden en bedrijven tot extra inkomen leiden op

bedrijfsniveau. Wat dit specifiek betekent, is evenwel heel sterk afhankelijk van de sector, de productiemethode en de regio en moet op die manier verder uitgewerkt worden.

Inhoud actie: in kaart brengen van noden en al bestaande instrumenten om duurzame verdienmodellen in de veehouderij te ontwikkelen en te implementeren in de keten. Hiervoor werd in 2021 vanuit de ploeg 'verdienmodellen veehouderij' een nota opgesteld die op vraag bezorgd kan worden. Deze nota wordt ook door de verschillende actoren gebruikt als achtergronddocument en eventuele basis voor projecten die werken rond duurzame verdienmodellen. Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'verdienmodellen veehouderij'.

Timing: 2021 – 2022

Actoren:

Boerenbond	ILVO (partner Agrolink)	Inagro (partner Agrolink)	Belgian Feed Association	Vlaamse Milieumaatschappij	Departement Omgeving	Departement Landbouw en Visserij
------------	-------------------------------	---------------------------------	--------------------------------	-------------------------------	-------------------------	--

4. SENSIBILISERING

Actie	Trekker	Status
Begroting van stikstof-, fosfor- en eiwitstromen in het agrovoedingssysteem in Vlaanderen: indicatoren voor efficiëntie en circulariteit	Departement Omgeving	
EIP-project Regeneratief begrazen in Vlaanderen	Odisee vzw	
Opleidingen in ecologische voetafdrukberekeningen voor de diervoederfabrikanten	Belgian Feed Association	
Veehouders begeleiden in duurzame bedrijfsvoering	Boerenbond	
NIEUW: Demonstratieproject Alternatieve duurzame bemestingsstrategieën bij wintertarwe	Bodemkundige dienst van België	
NIEUW: Demonstratieproject Boost pocketvergisting en nabewerking: Circulariteit verhogen door eigen energie- en kunstmestproductie + N-emissies beperken	Inagro	

21. Begroting van stikstof-, fosfor- en eiwitstromen in het agrovoedingssysteem in Vlaanderen: indicatoren voor efficiëntie en circulariteit

Status:

Context: het Vlaamse agrovoedingssysteem is sterk afhankelijk van de input van externe stikstof en fosfor, o.a. in de vorm van kunstmest en geïmporteerde grondstoffen voor veevoeder. Aan de outputzijde zijn er aanzienlijke stikstof- en fosforverliezen naar de omgeving.

Inhoud actie: in opdracht van het Departement Omgeving brengt deze studie de stikstof- en fosforstromen in de verschillende compartimenten en deelsectoren van het Vlaamse agrovoedingssysteem in kaart. Aan de hand van indicatoren is onderzocht in welke mate de stikstof- en fosforstromen gesloten zijn, waar de grootste verliezen en inefficiënties zitten en wat het potentieel is voor bijkomende recuperatie. Ook de eiwitstromen zijn begroot, aangezien de eiwitvraag van mens en dier een grote drijvende kracht is achter de stikstof- en fosforstromen. Ten slotte worden een aantal complementaire mogelijkheden besproken om de kringloop beter te sluiten. Meer informatie bij [Departement Omgeving](#).

Timing: 2021 – 2022

Actoren:
Departement Omgeving

22. EIP-project Regeneratief begrazen in Vlaanderen

Status:

Context: De voorbije zomers maakten duidelijk hoe beperkt het waterbergend vermogen is van de bodem onder gras- en akkerland in Vlaanderen. Het humusgehalte in de gemiddelde Vlaamse landbouwbodem is zeer laag, wat in droogteperiodes leidt tot een bedroevend lage drogestofopbrengst. Dit maakt de landbouwer zeer afhankelijk van nog meer externe input zoals veevoeder, meststoffen, herbiciden, fossiele brandstoffen en zelfs water. Voor veebedrijven kan regeneratief graslandmanagement door begrazing tot een enorme vooruitgang in het humusgehalte van de bodem leiden. Hierdoor wordt water beter vastgehouden en verhoogt zowel drogestofopbrengst als biodiversiteit. Het grazend vee heeft langer toegang tot een soortenrijk grasland waardoor de gezondheid en het welzijn verbeteren. Regeneratief begrazen maakt de veehouder autonomer en maakt het bedrijf meer circulair. Ondanks het toenemend aantal succesverhalen in het buitenland en Wallonië, wordt regeneratief begrazen in Vlaanderen nauwelijks toegepast volgens de regels van de kunst. Een gebrek aan praktische expertise is hiervoor een belangrijke reden. De aanpak is immers zeer bedrijfsafhankelijk.

Inhoud actie: De operationele groep wil met 6 veehouders, met een duidelijke interesse maar geen of beperkte ervaring in regeneratief begrazen, een traject doorlopen waarin de veehouders begeleid worden door een veehouder-expert in regeneratief begrazen. Hierbij is er aandacht voor de eigenheid van elk veebedrijf en de motivaties en uitdagingen van de veehouders. Via observatie zullen zij meer inzicht krijgen in de natuurlijke systemen waarop regeneratieve landbouw gebaseerd is.

Timing: 1 januari 2021 – 31 december 2022

Actoren:

Odisee vzw	7 veebedrijven	Wervel vzw	Living Lab Agro-ecologie en Biologische landbouw (ILVO)
---------------	----------------	---------------	---

23. Opleidingen in ecologische voetafdrukberekeningen voor de diervoederfabrikanten

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: BFA organiseerde op 30 maart 2023 een studienamiddag over klimaatimpactanalyses voor haar leden.

Het opzet van deze infosessie was meerledig:

- zicht krijgen op de marktvoorraad: Delhaize, Milcobel en Belgian Pork group gaven een toelichting
- kennismaken met de beschikbare tools: de tools van DSM, Trouw en ILVO werden voorgesteld

Context: de Belgian Feed Association biedt haar leden opleidingen aan over het uitvoeren van levenscyclusanalyses (LCA). Zo kan de impact van grondstoffen in kaart worden gebracht en kan de aanpak voor een kleinere ecologische voetafdruk verbeterd worden.

Inhoud acties: in 2021 werd de basisopleiding aangeboden zodat de Belgische diervoederfabrikanten kennis konden maken met levenscyclusanalyses. Verderop in de tijd zal een opvolgingscursus georganiseerd worden en zal getoond worden in welke richting eventuele oplossingen te vinden zijn.

Looptijd: 2021 – 2030

Actoren:
Belgian Feed Association

24. Veehouders begeleiden in duurzame bedrijfsvoering

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: Wekelijks komen aspecten rond een duurzame bedrijfsvoering aan bod (verminderd antibioticagebruik, duurzame veevoerders, ...) in communicatie naar leden (zowel print als digitaal)

Wat betreft boekhoudingen heeft Boerenbond er ongeveer 500 met melkvee en 115 met vleesvee. Boerenbond heeft een 30-tal bedrijfsleiderskringen waarin gesproken wordt over de verbetering van de bedrijfsvoering. In deze bedrijfsleiderskringen zijn er 4 besprekingen per jaar.

Context: landbouwers worden begeleid op verschillende vlakken over een duurzame bedrijfsvoering. In de eerste plaats is het economisch aspect een belangrijke duurzaamheidsparameter, ook bestaan win-wins op diverse technische parameters en ecologische duurzaamheid, zoals op het gebied van voederefficiëntie of diergezondheid. Ook rond de overige aspecten van een duurzame bedrijfsvoering (energie, benutten van voedselreststromen, verkoop, enz.) wordt mee gezocht om vragen van landbouwers te beantwoorden. Landbouwers krijgen continue bijscholing rond verschillende thema's om hun competenties en vaardigheden te versterken. Er zijn ook tools om de landbouwer te helpen uitzoeken en zo te werken aan de versterking van de weerbaarheid van hun bedrijf.

Inhoud actie:

- ❖ beantwoorden van individuele vragen rond aspecten van bedrijfsvoering, vermarkting, omgeving, enz.
- ❖ studiemomenten zowel collectief als lerende netwerken, enz.
- ❖ lerend netwerk veehouders 'Rundvee met weinig input en hoge toegevoegde waarde'
- ❖ vormingen over ondernemerschap in land- en tuinbouw
- ❖ lessenreeks met inspiratie en bedrijfsbezoeken rond nieuwe verdienmodellen, samenwerking, merken, enz.
- ❖ bedrijfseconomische boekhoudingen (Focus): bespreking resultaten en benchmark met andere bedrijven

////////////////////////////////////

- ❖ sensibiliserende online-robustheid-zelftest en uitgebreide robustheidsscan die rekening houdt met de interesses/talenten van de landbouwer
- ❖ overzicht van bestaande financieringsinstrumenten (financieringsmix) in land- en tuinbouw: brochure/online/vormingen

Timing: doorlopend

Actoren:

Boerenbond

25. NIEUW: Demonstratieproject Alternatieve duurzame bemestingsstrategieën bij wintertarwe

Status:

Context: In 2021 bedroeg het areaal wintertarwe in Vlaanderen 63833 ha. De toepassing van drijfmest in wintertarwe kan een aanzienlijke reductie van het kunstmestgebruik teweegbrengen en zo zorgen voor een meer circulair gebruik van de aanwezige dierlijke mest in Vlaanderen. Door drijfmest bij granen in het voorjaar toe te dienen in plaats van op de stoppel, worden de aanwezige nutriënten optimaal benut door de hoofdteelt. Dit heeft een positief effect op de waterkwaliteit tot gevolg. De onzekerheid rond het moment van de stikstofvrijstelling en de impact hiervan op het rendement vormden in het verleden een struikelblok voor veel landbouwers. Omwille van de hoge kunstmestprijzen en de verstrengde bemestingsnormen is er momenteel interesse bij de landbouwers om deze techniek toe te passen. Naast de toepassing van drijfmest kan de waterkwaliteit ook verbeterd worden door gebruik te maken van efficiëntere meststoffen dan de gangbare ammoniumnitraat (bv. bladmeststoffen) of biostimulanten die toelaten om met minder werkzame stikstof hetzelfde opbrengstniveau te realiseren (bv. via stikstoffixerende bacteriën).

Inhoud actie: Met dit project willen de projectuitvoerders het gebruik van drijfmest in wintertarwe in het voorjaar optimaliseren, de efficiëntie van de mest verhogen en verliezen naar het bodemwater verlagen. Er worden verschillende demovelden aangelegd waar de alternatieve duurzame bemestingsstrategieën worden toegepast naast de gangbare praktijk. Verschillende aspecten zoals het effect op gewasontwikkeling, opbrengst, kwaliteit, nitraatresidu worden geëvalueerd.

Timing: 20 januari 2023 – 19 januari 2025

Actoren:

Bodemkundige Dienst van België vzw | PIBO Campus vzw

26. NIEUW: Demonstratieproject Boost pocketvergisting en nabewerking: Circulariteit verhogen door eigen energie- en kunstmestproductie + N-emissies beperken

Status:

////////////////////////////////////

Landbouw en Visserij, tenzij op basis van nevenstromen van [bijlage 1-producten](#) (als hoofdbestanddeel) geproduceerd door een actieve landbouwer of als het project ten goede komt van producenten van [bijlage 1-producten](#), zijnde de Vlaamse landbouwers.

Timing: doorlopend

Actoren:

Departement Landbouw en Visserij

29. Subsidie voor voedermanagement bij melkvee (pre-ecoregeling)

Status: **nieuwe status:**

Resultaten

In 2022 waren er 27 landbouwers die een voedermaatregel toepasten via de pre-ecoregeling 'voedermanagement bij rundvee'. Zie ook [Diergebonden pre-ecoregelingen | Landbouw en Visserij \(vlaanderen.be\)](#) voor de inhoud van deze maatregel.

Context: het gebruik van methaanreducerend veevoeder heeft een gunstig effect op milieu, klimaat en biodiversiteit. Op 25 februari 2022 keurde de Vlaamse regering de pre-ecoregeling voedermanagement voor melkvee goed. Deze subsidiemaatregel focust zich op aanpassingen in het voederrantsoen.

Inhoud actie: rundveehouders krijgen een premie wanneer ze een keuze maken uit 5 methaanreducerende voedermaatregelen: toevoegen van nitraat, 3-NOP, koolzaadvet, koolzaadschroot in combinatie met bierdraf of geëxtrudeerd/geëxpandeerd lijnzaad. Meer info: [Pre-ecoregelingen](#).

Timing: 2021 - 2022

Actoren:

Departement Landbouw en Visserij

30. Subsidie voor voedermanagement bij melkvee (ecoregeling)

Status: **nieuwe status:**

Update 2023

69 melkveeouders vroegen een [subsidie voor voedermanagement](#) aan in 2023 (situatie in september). Mogelijk kan het aantal begunstigden nog lager uitvallen dan het aantal aanvragen, vermits de controle (en uitbetaling) nog loopt. De lijst van voedermaatregelen die in aanmerking komen voor subsidie is ook aangevuld van 5 naar 7 maatregelen in 2023. Deze richten zich voornamelijk op het melkvee. 1 maatregel kan ook toegepast worden in de vleesveesector.

////////////////////////////////////

Deze actie is in uitvoering. Volgende deelacties werden al uitgevoerd:

- het VLIF heeft innovatiesteun aangepast: 80% subsidie op milieumetingen, 65% op andere (geur), zie [VLIF-lijst](#)
- Boerenbond heeft 2 miljoen euro voorzien verdeeld over 4 jaar voor PAS-innovatie
- het Administratief Team en WECOMV zijn geïnstalleerd en zijn in werking. Er is ook een nieuwe procedure (nieuw MB) voorhanden om aanvragen in te dienen en/of een meetplan te laten goedkeuren.

Bovenstaande acties werden besproken binnen en aangekaart door de [VEMIS-kerngroep](#), die deze taak van de ploeg 'emissies veehouderij' overneemt om dubbelwerk/overleg te vermijden. Het Departement Landbouw en Visserij is een kernlid van VEMIS. 4 keer per jaar is er een kerngroepoverleg. In dit kader werden ook:

- de website van VEMIS volledig vernieuwd.
- [VEMIS-studiedagen](#) georganiseerd op 24/03/2023 (onderzoek emissies) en op 6 juli 2023 (dossier indienen voor opname op lijst emissiereducerende maatregelen)

Emissie-gerelateerde acties of onderzoeksvragen die naar boven komen in het kader van de eiwitstrategie, worden in de toekomst dus op het VEMIS-platform aangepakt/besproken.

Context: er is grote nood aan nieuwe en innovatieve technieken om emissies te reduceren. Bij de ontwikkeling van de innovatieve technieken en de toepassing ervan zijn er heel wat knelpunten die naar boven komen. De doelstelling is om deze knelpunten in kaart te brengen, aan te kaarten en waar mogelijk oplossingen te zoeken waar innovatie nu tegenaan loopt.

Inhoud acties:

Op dit moment zijn er twee acties waarrond gewerkt wordt:

- ❖ VLIF-innovatie: in het kader van innovatie is het meten van de emissies cruciaal om een zicht te krijgen op de mogelijke reducties. Via VLIF-innovatie zal het mogelijk zijn in de nieuwe GLB-periode om de meetkosten voor een aanzienlijk groter aandeel terugbetaald te krijgen. Bovendien is het belangrijk dat er meer dan één VLIF-innovatiedossier ingediend kan worden, zodat de techniek geoptimaliseerd kan worden, en er ook een herhalingsmeting uitgevoerd kan worden in het kader van een goedgekeurd meetprotocol. Binnen VLIF-innovatie zal deze flexibiliteit worden ingebouwd in functie van het meetprotocol (dat nog door WeComV moet worden opgesteld en goedgekeurd).
- ❖ Aankaarten proefstalregeling: er is een noodzaak aan een degelijke proefstalregeling die de bouw van nieuwe technieken in de stallen mogelijk maakt. Hierbij is het belangrijk dat potentiële technieken vooraf worden geëvalueerd en goedgekeurd door een wetenschappelijk comité. Enkel op deze manier kunnen innovatieve technieken met voldoende zekerheid meegenomen worden in de uiteindelijke vergunningen.

Deze acties kwamen tot stand binnen de ploeg 'emissies veehouderij'.

Timing: vanaf 2021

Actoren:

Departement Landbouw en Visserij | Departement Omgeving

6. RANDVOORWAARDEN

Actie	Trekker	Status
Minder methaan uitstoten met behulp van voedertecnische maatregelen	Belgian Feed Association	
Maximale normen hanteren van ruw eiwit en fosfor in pluimvee- en varkensvoeder	Belgian Feed Association	

33. Minder methaan uitstoten met behulp van voedertecnische maatregelen

Status: **nieuwe status:**

Update 2023

Deze actie is in uitvoering maar vertraagd: Hoewel er verschillende initiatieven werden ondernomen om de rundveehouder warm te maken (infosessies, promofilmmpjes, reportages,...) een methaan reducerende voedermaatregel⁸ te implementeren, blijft de interesse zeer beperkt. Vanuit de overheid werd er eveneens financiering voorzien, i.e. de pre-ecoregeling in 2022 en ecoregeling vanaf 2023 (zie resp. acties).

Deze actie kadert in het convenant enterische emissies en wordt daarom hier als aparte actie geschrapd.

Context: De agrosector engageert zich samen met de Vlaamse overheid om de methaanuitstoot bij rundvee tegen 2030 met 26% te reduceren ten opzichte van 2016. De Belgische diervoedersector zal met specifieke voedermaatregelen de helft hiervan (13%) realiseren tegen 2025.

Inhoud acties: Binnen de werkgroep voedermanagement wordt er samen met de nutritionisten gezocht naar passende voedermaatregelen.

Timing: 2020 – 2030

Actoren:

Belgian Feed Association

34. Maximale normen hanteren van ruw eiwit en fosfor in pluimvee- en varkensvoeder

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: De leden van BFA produceren jaarlijks minstens 3 miljoen ton varkens- en pluimveevoeder in lijn met het laageiwit- & laagfosforconvenant. De maximumnormen van ruw eiwit werden in 2023 verder verlaagd. Op die manier wordt de uitstoot van stikstof (N) en fosfor (P2O5) verder beperkt.

////////////////////////////////////

Context: De leden van BFA blijven de uitstoot van stikstof (N) en fosfor (P2O5) in de natuur verder beperken. Dit doen ze door jaarlijks minstens 3 miljoen ton varkens- en pluimveevoeder te produceren in lijn met het laagnutriëntenconvenant. Het engagement beperkt de hoeveelheid N en P2O5 in het voeder.

Inhoud acties: jaarlijkse opvolging van de maximumnormen via analyses, jaarlijkse opvolging van hoeveelheid geproduceerde voeders, aanscherpen maximumnormen indien mogelijk

Timing: 2020 – 2030

Actoren:

Belgian Feed Association

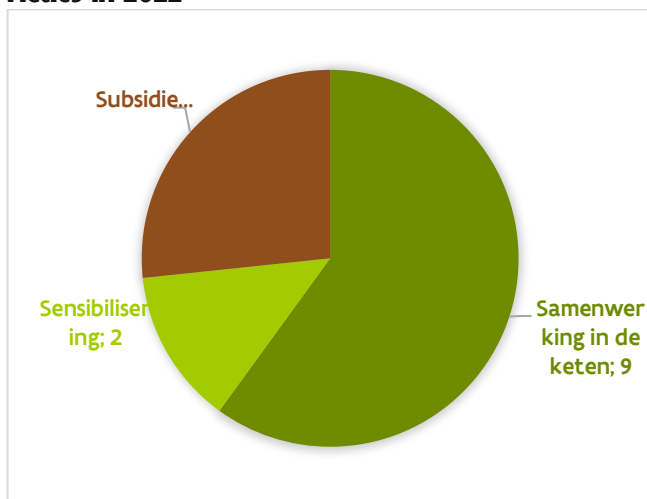
MEER PLANTAARDIGE EIWITTEN

1. SCOPE

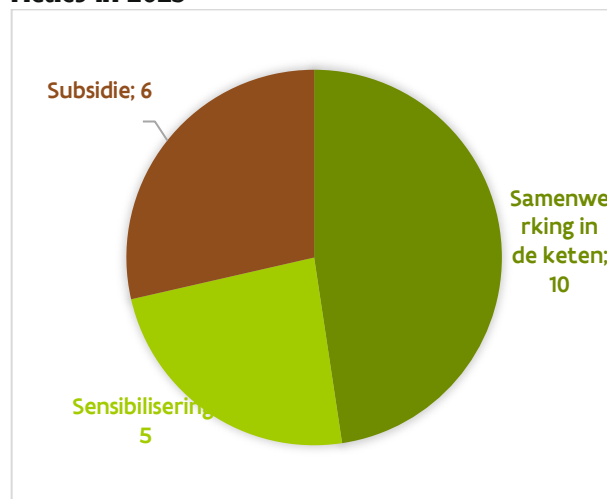
Acties binnen het strategische thema meer plantaardige eiwitten zijn acties die inzetten op het verbeteren, verduurzamen en vergroten van de eiwitvoorziening uit de eigen teelten in Vlaanderen.

2. OVERZICHT

Acties in 2022

Acties in 2023

2. SAMENWERKING IN DE KETEN

Actie	Trekker	Status
EIP-project KIPEi	Boerenbond	
EIP-project KIK-LOVE	Inagro (partner Agrolink)	
Eiwitproject Gras@vies	Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw	
Eiwitproject KIKET	Arteveldehogeschool	
Eiwitproject LoCoSoy	Flanders' Food	

Actoren:

Boerenbond	3 gangbare kropslatelers en 2 biotelers	Provinciaal Proefcentrum voor de Groenteteelt Oost-Vlaanderen vzw (partner Agrolink)	Innovatiesteunpunt	ILVO (partner Agrolink)
------------	---	--	--------------------	-------------------------

36. EIP-project KIK-LOVE

Status:

Update 2023

De eerste projectresultaten tonen het volgende aan met betrekking tot de teelt van kikkererwten:

- geen opbrengst in koud/nat jaar
- duidelijke rassenverschillen
- zaaien in juni is te laat, beter midden april/mei (afhankelijk van weersomstandigheden)
- grotere opbrengst (tonnage) zorgt voor lager eiwitgehalte, en omgekeerd (trade-off). Een goed jaar qua opbrengst levert zo'n 5 ton per hectare op. Een minder jaar 2,5 ton (maar dan is de prijs wel hoger door hoger eiwitgehalte: 2 in plaats van 1 euro/kg)
- andere uitdagingen zijn de bonenvlieg en onkruid, terwijl er nog weinig gewasbeschermingsmiddelen voorhanden zijn (mechanische onkruidbestrijding wel mogelijk -> bio)

Context: kikkererwten zijn vandaag razend populair en hebben verschillende toepassingen, puur of verwerkt, in allerlei lekkere gerechten. Echter, momenteel is de kostprijs van de lokaal geteelde kikkererwt beduidend hoger dan de huidige wereldmarktprijs vanwege de kleine schaalgrootte, al is de ideale schaalgrootte hiervoor tot op heden niet bekend.

Inhoud actie:

- ❖ lopende initiatieven rond kikkererwten samenbrengen
- ❖ daar ruchtbaarheid aan te geven om de groep van landbouwers verder uit te breiden
- ❖ samen aan ketenontwikkeling te werken door uitwisseling van ervaring, succesverhalen
- ❖ mogelijke uitdagingen en problemen bespreken en samen aanpakken

Timing: 18 april 2022 – 17 april 2024

Actoren:

Inagro (partner Agrolink) | ILVO (partner Agrolink)

37. Eiwitproject Gras@vies

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: Er werd een gratis adviesdienst opgericht om landbouwers te adviseren en zo de teelttechniek en uitbating van gras(klaver) te verbeteren. Zie [Gratis advies voor \(gras\)klaverteelt | Inagro](#)

Context: in de rundveehouderij is het mogelijk om voor de mens inefficiënt plantaardig eiwit om te zetten naar hoogwaardig dierlijk eiwit. Er is hierbij niet enkel nood aan energierijke gewassen, maar ook plantaardig eiwit. Grasklaver kan hierbij een oplossing bieden, omdat dit gewas efficiënt en lokaal geteeld kan worden en vele troeven heeft op ecologisch vlak. Maar het gewas heeft zo zijn uitdagingen en ook de efficiëntie kan potentieel geoptimaliseerd worden.

Inhoud actie: ontwikkelen van een adviesdienst die landbouwers ondersteunt om van grasklaver een succesverhaal te maken en op die manier de eiwitvoorziening van eigen bodem te versterken.

Timing: 1 juli 2022 – 30 juni 2024

Actoren:

3 landbouwbedrijven: Marc Mijnen donckx, Koen Op 't Roodt en Hans Peeters	ILVO (partner) Agrolink	Inagro (partner) Agrolink	Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw	PIBO Campus	Boerenbond	MilkB E	Hooibeekhoeve (partner Agrolink)
--	-------------------------------	---------------------------------	---	----------------	------------	------------	-------------------------------------

38. Eiwitproject KIKET

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema. Volgende artikels over dit project vatten de tussentijdse inhoudelijke resultaten samen:

- <https://vilt.be/nl/nieuws/zit-er-muziek-in-een-keten-voor-de-vlaamse-kikkererwt>
- <https://www.landbouwleven.be/16648/article/2023-05-04/kiket-heft-de-kikkererwt-naar-hoger-level>

Voor dit project is er ook afstemming met andere projectuitvoerders binnen het strategisch thema 'meer plantaardige eiwitten', zoals een 'Boon voor Leuven' en 'Peapact'. Ook voor het slotevent, momenteel gepland op 6 februari 2024, slaan verschillende projectuitvoerders (KIKET, LocoSoy, Kipei, Peapact) de handen in mekaar.

Context: kikkererwten zijn vandaag razend populair en hebben verschillende toepassingen, puur of verwerkt, in allerlei lekkere gerechten. Echter, momenteel is de kostprijs van de lokaal geteelde kikkererwt beduidend hoger dan de huidige wereldmarktprijs vanwege de kleine schaalgrootte, al is de ideale schaalgrootte hiervoor tot op heden niet bekend.

Inhoud actie: het project KIKET bouwt voort op de kennis van het [KIK-Love-project](#) omtrent het optimaliseren van de Vlaamse kikkererwtteelt en het onderzoeken van de toepassingsmogelijkheden.

Hierbij wil men ook de bereidheid van de keten onderzoeken om over te schakelen naar een Vlaamse kikkererwt, en de betalingsbereidheid en de toepassingsmogelijkheden om zo de ideale schaalgrootte te bepalen.

Timing: 18 april 2022 – 17 april 2024

Actoren:

3 landbouwbed rijven: Peas & Beans, Phae en Ekoto	Abinda bv	Green yard nv	Deldiche	Delhaize De Leeuw	ILVO (partner Agrolink)	Inagro (partner Agrolink)	Artevelde hogescho ol	Rikolto
---	--------------	---------------------	----------	----------------------	-------------------------------	---------------------------------	-----------------------------	---------

39. Eiwitproject LoCoSoy

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema. Voor de ontwikkeling van een lokale duurzame sojaketen (i.e. opzet van dit project) werden momenteel al volgende kansen en uitdagingen gedetecteerd binnen het project:

- de kostprijs gelinkt aan de teelt en de productieomgeving blijkt hoog te zijn in Vlaanderen. Er is dus een ketensamenwerking en -engagement nodig om de ontwikkeling van deze keten te doen slagen
- ook de kosten na de oogst, zoals het pellen en reinigen van de bonen, of de verwerking van de bonen tot sojabloem, is momenteel een uitdaging. Zo is bv. extrusie te duur op kleine schaal. Wel zijn alternatieven mogelijk zoals fermentatie of rechtstreekse verwerking
- momenteel zijn geen/weinig lokale spelers al gespecialiseerd in de verwerking van eiwitteelten zoals soja. Nieuwe samenwerkingsverbanden of coöperaties zijn dus nodig
- de retail heeft interesse in plantaardige alternatieven voor kaas, vis en glutenvrije producten

Binnen dit project verenigen 9 partners zich in een samenwerkingsverband, waaronder 3 landbouwers, 1 verwerker en 1 retailer. Daarnaast willen ze 150 landbouwers en 50 verwerkers actief bereiken via netwerkmomenten en events. LoCoSoy werd al voorgesteld op verschillende events, zoals op een panelgesprek op FESTILVO op 15 september 2022 over soja, op een netwerkevent rond eerlijke biohandel van Bioforum op 26 januari 2023, en op het netwerkevent rond de eiwitprojecten op 24 april 2023.

Meer info: <https://www.flandersfood.com/nl/projecten/locosoy>

Voor het slotevent, momenteel gepland op 6 februari 2024, slaan verschillende projectuitvoerders (KIKET, LocoSoy, Kipei, Peapact) de handen in elkaar.

Context: problemen zoals de opschaling naar de (biologische) praktijk en het verzekeren van een afzetmarkt spelen parten bij het tot stand komen van lokale en duurzame productie. Extrusie kan hierbij een centrale rol spelen binnen een kleinschalige, lokale sojateelt in Vlaanderen. We moeten ook de voorkeur van de consument hierbij in het achterhoofd houden en een stabiele samenwerking in de hele keten nastreven, waarbij een stabiele samenwerking en afzetmarkt beoogd worden.

Inhoud actie: onder LoCoSoy verenigen telers, verwerkers en retailers zich tot een projectconsortium, waarbij een totale duurzame en lokale keten van soja aan de basis ligt. Door verschillende verdienmodellen uit te werken, komt er een rendabele samenwerking tussen de betrokken ketenactoren tot stand en kan dit project op termijn ook model staan voor de verwerking van andere lokaal geteelde eiwitgewassen, zoals veldbonen, lupinen of erwten.

Timing: 1 mei 2022 – 30 april 2024

Actoren:

Flanders' Food	BioGrano: 3 landbouwbedrijven: Ivan Pollet, Karel Dewaele, Simon Colembi	La vie est belle	ILVO (partner Agrolink)	Inagro (partner Agrolink)	UCLouvain	Colruyt Group
----------------	---	------------------	----------------------------	------------------------------	-----------	---------------

40. Eiwitproject Nood aan Noot

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema.
Twee factsheets werden afgewerkt, namelijk:

- Marktstudie
- monitoring notenbomen

Drie bijkomende factsheets zijn gepland:

- rest- en nevenstromen (oktober 23)
- consumentenbevraging (november 23)
- analyses noten (2024)

Om de kennis te verzamelen interviewen de projectuitvoerders zoveel mogelijk notenproducenten en -verwerkers.

Context: binnen gezondheidsrichtlijnen wordt dagelijkse consumptie van noten aangeraden, maar het notenareaal is op dit moment veel te klein om dit lokaal te verwezenlijken in Vlaanderen.

Walnotenbomen en hazelaars bieden niet enkel vruchten, maar ook ecosysteemdiensten, zoals erosiebestrijding, houtproductie en CO₂-opslag. Daarom wil het project Nood aan Noot notenbomen inzetten om duurzaam landgebruik, duurzame voedselproductie en lokale eiwitvoorziening te stimuleren. Vanuit pioniers, potentiële nieuwe producenten maar ook verwerkers is er vraag naar onderzoek om een stap te kunnen zetten naar professionele Vlaamse notenteelt, en om de knelpunten en opportuniteiten van lokale notenteelt en notenverwerking in kaart te brengen.

Inhoud actie: in dit project willen de partners de mogelijkheden van Vlaamse walnoten- en hazelnotenteelten in kaart brengen en de verwerking ervan faciliteren in het kader van de eiwitstrategie. Dat gebeurt via een marktstudie, door bomen te monitoren, door noten en afgeleide

notenproducten te analyseren, door potentiële verdienmodellen te bestuderen en een actieplan te schrijven.

Timing: 1 april 2022 – 31 maart 2024

Actoren:

3 landbouwbedrijven: Hugo Vets, Johan Erregat en Louis-Marie Tennstedt	Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant (partner Agrolink)	ILVO (partner Agrolink)	Inagro (partner Agrolink)	Migino bv
--	---	-------------------------------	---------------------------------	--------------

41. Eiwitproject PeaPact

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema. De samenwerking met Bioplanet is geconcretiseerd. Voor dit project is er ook afstemming met andere projectuitvoerders binnen het strategisch thema 'meer plantaardige eiwitten', zoals een 'Boon voor Leuven' en KIKET'. Voor het slotevent, momenteel gepland op 6 februari 2024, slaan verschillende projectuitvoerders (KIKET, LocoSoy, Kipei, Peapact) de handen in mekaar.

Context: ondanks de interesse van voedingsbedrijven, is de teelt van gele erwit momenteel beperkt in Vlaanderen. De gele erwit is nutritioneel en technologisch interessant vanwege zijn hoge eiwit- en vezelgehalte, interessant aminozuurprofiel en neutrale kleur en smaak. Teeltonderzoek en voldoende afzet zijn enkele pijnpunten waarbij de opschaling van deze teelt mee heeft af te rekenen. Ook is verder onderzoek noodzakelijk naar de verwerking en om de verwachtingen bij de consument in kaart te brengen.

Inhoud actie: het project PeaPact ambieert het verdere onderzoek naar mogelijkheden om de gele erwit lokaal te telen en te verwerken tot allerlei voedingsproducten, van vleesvervangers tot plantaardige dranken.

Timing: 1 juni 2022 – 31 mei 2024

Actoren:

Landbou wer Karel Dewaele	HOGENT (partner Agrolink)	Inagro (partner Agrolink)	Bond Beter Leefmilieu	Agrosoft	La vie est belle	De Hobbit	Cosucra	Delifresh
---------------------------------	---------------------------------	---------------------------------	--------------------------	----------	---------------------	--------------	---------	-----------

42. Eiwitproject Veldbonen, van veld tot voer

Status:

Update 2023

Deze actie is in uitvoering en op schema: Enerzijds werd een enquête gelanceerd om zowel de knelpunten bij akkerbouwers en veehouders te inventariseren, als de knelpunten bij andere ketenpartners zoals melk- en vleesverwerkers, veevoederfirma's, handelaars, adviseurs, veredelingsfirma's en loonwerkers. Ook werd een matchmaking opgestart tussen akkerbouwers en veehouders, om beide te helpen een afnemer of aanbieder van veldbonen te vinden. Ook werden reeds verschillende artikels gepubliceerd, zoals [Veldbonen, van veld tot voer - we brengen landbouwers samen en inventariseren knelpunten | Inagro](#) en [Wat houdt ons nog tegen om veldbonen te telen en te voeren? - Landbouwleven](#).

Context: veldbonen kunnen zeer hoge eiwitopbrengsten halen en gedijen goed onder de Vlaamse klimaatomstandigheden. Bijkomend bieden veldbonen voordelen voor landbouwers door voorziene subsidies (pre-ecoregelingen), de vele jaren aan opgebouwde teeltkennis en de flexibiliteit bij toepassing.

Inhoud actie:

- ❖ een vergroting van het regionale veldbonenareaal in Vlaanderen faciliteren, in het bijzonder in Zuid-Limburg en Vlaams-Brabant
- ❖ ontwikkelen van duurzame samenwerkingsverbanden tussen akkerbouwers en veehouders, zodat vraag en aanbod op elkaar afgestemd kunnen worden
- ❖ verhogen van de algemene interesse in de teelt door initiatieven te creëren die ook andere ketenschakels betrekken, waaronder veevoederfirma's, de zaadveredeling en de melkindustrie

Timing: 1 maart 2022 – 29 februari 2024

Actoren:

4 landbouwbedrijven: Luc Schouterden, Mathieu Steensels, Luc Salens en Wouter Saelens	PIBO Cam pus	Hooibeekhoeve (partner Agrolink)	Proef- en Vormingscent rum voor de Landbouw	Inagro (partner Agrolink)	HOGent (partner Agrolink)	Boerenbond
--	--------------------	--	--	---------------------------------	---------------------------------	------------

43. Organisatie netwerkevent tussen toeleveranciers en landbouwers

Status:

Update 2023

Deze actie is vertraagd wegens een volle voorlichtingsagenda in 2023. Deze actie wordt mogelijk samen genomen met de volgende actie en uitgevoerd in 2024.

Context: de interesse bij de consument naar producten op basis van plantaardige eiwitten neemt toe. Landbouwers willen inspelen op deze vraag uit de markt met een lokaal aanbod, maar het ontbreekt hen vaak aan concrete contacten met afnemers en kennis van toeleveranciers en zaadveredelaars. Die contacten en kennis zijn nochtans nodig om te zorgen voor een lokaal, haalbaar aanbod van plantaardige eiwitgewassen die praktijkrijp zijn en voldoen aan de verwachtingen van de afnemer.

////////////////////////////////////

Inhoud actie: (zaad)leveranciers, landbouwers en afnemers met elkaar in contact brengen om elkaars noden en mogelijkheden beter te kennen en begrijpen.

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'teelt plantaardige eiwitbronnen'.

Timing: 2023

Actoren:

Boerenbond | Departement Landbouw en Visserij

44. Organisatie netwerkevents voor verschillende ketenactoren

Status:

Update 2023

Er is nog geen concrete netwerkdag georganiseerd vanuit de partners van de werkgroep, maar er zijn wel al enkele bilaterale gesprekken geweest. De netwerkdag voor de eiwitprojecten op 24 april 2023, georganiseerd door het Departement Landbouw en Visserij, kan helpen om de focus en inhoud van deze netwerkevents / netwerkdag te bepalen. Flanders' FOOD neemt hiervoor het initiatief met richtdatum najaar 2023.

Context: de interesse bij de consument naar producten op basis van plantaardige eiwitten neemt toe. Landbouwers willen inspelen op deze vraag uit de markt met een lokaal aanbod maar weten niet hoe de vraag er precies uitziet. Van de kant van de verwerking is er ook interesse om met lokaal geteelde grondstoffen te werken, vaak omdat de lokale productie transparant is, goede afspraken mogelijk zijn, en de verwerkers die lokale productie belangrijk vinden. Toch is er weinig kennis over lokale productie. De vraag naar nieuwe producten met lokale plantaardige eiwitten, biedt de kans om het vakmanschap en de stielkennis van de verschillende ketenactoren samen te brengen. Door het verbinden van ondernemers kan er een netwerk opgebouwd worden. Tegelijk biedt dit de kans om de werking binnen andere schakels van de keten te leren kennen en zo een beter beeld te hebben van vraag en aanbod (volume, kwaliteit, enz.). Netwerking en kennis zijn een belangrijke eerste stap die later tot regionale samenwerking kan leiden, waarbij er een duurzaam verdienmodel is voor elke schakel in de keten.

Inhoud actie:

- ❖ verwerkers en landbouwers met elkaar in contact brengen om elkaars noden en mogelijkheden beter te kennen en begrijpen
- ❖ verschillende organisaties gaan samenwerken om netwerkevents te organiseren voor landbouwers en verwerkers. Enerzijds komt er een inventarisatie van events die al gepland staan, anderzijds wordt er bekeken welke aankomende events elkaar kunnen versterken
- ❖ een overzicht van de netwerkmomenten komt centraal ter beschikking voor de verschillende actoren in de keten
- ❖ stappenplan:
 - organisatie van netwerkevents door diverse organisaties
 - online bevraging naar geplande events
 - afstemming van (toekomstige) events tijdens een overlegmoment met de verschillende organisaties en onderzoeken van mogelijke samenwerking

- o centrale bekendmaking (online) van de geplande netwerkevents, en verspreiding via de eigen kanalen van de partners

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'opbouw eiwitketen'

Timing: vanaf 2022

Actoren

Flanders' Food	Boerenbond	ILVO (partner Agrolink)	Inagro (partner Agrolink)	UGent (partner Agrolink)	Bond Beter Leefmilieu	Departement Landbouw en Visserij	Belgian Feed Association
----------------	------------	-------------------------------	---------------------------------	--------------------------------	-----------------------------	--	--------------------------------

45. Capteren en samenvatten van goede praktijken en lessons learned rond eiwitketens uit bestaande projecten

Status:

Update 2023

Deze actie is nog niet gestart aangezien de meeste projecten nog lopen. Deze actie zal dus pas echt van start gaan eind 2023/begin 2024 wanneer de projecten aflopen en de *lessons learned* gecapteerd kunnen worden.

Context: er is nog veel kennis nodig rond het opzetten van rendabele en duurzame lokale eiwitketens, maar er wordt ook veel onderzoek naar gevoerd en verschillende initiatieven worden opgezet. Het is belangrijk om de opgedane kennis, geleerde praktijken, verdienmodellen en valkuilen te delen met de sector, zodat de verschillende ketens ook van elkaar kunnen leren. Met deze actie willen we ervoor zorgen dat kennis rond hiaten, economische haalbaarheid en teelt verzameld wordt en de impact en learnings die gemaakt worden in de projecten ook doorsijpelen naar andere ketens.

Inhoud actie: de actie bestaat uit verschillende stappen zodat de kennis rond het opbouwen van lokale ketens (die bij de ketenactoren en bij onderzoeksinstellingen zit) verspreid raakt naar verschillende ketens. Er zullen zowel kennis en goede praktijken rond succesvolle verdienmodellen, communicatieacties, teeltkennis, enz. verzameld worden. Stappenplan:

- oplijsting contactpersonen binnen diverse projecten die rond lokale ketens (waaronder verdienmodellen) werken. In eerste instantie van projecten binnen eiwitcall. In een tweede fase eventueel ook andere projecten
- vragenlijst opstellen om belangrijke inzichten en uitdagingen in kaart te brengen
- organiseren overlegmoment(en) met contactpersonen uit projecten
- nota opstellen met learnings (+ nog te overwinnen uitdagingen)
- verspreiden van info via diverse kanalen van de partners

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'opbouw eiwitketen'

Timing: vanaf 2022

Actoren

Flanders Food'	Inagro (partner Agrolink)	ILVO (partner Agrolink)	Boerenbond	Bond Beter Leefmilieu	Departement Landbouw en Visserij	Departement Omgeving	Platform Eiwit (Agrolink Vlaanderen)
----------------	---------------------------	-------------------------	------------	-----------------------	----------------------------------	----------------------	--------------------------------------

3. SENSIBILISERING

Actie	Trekker	Status
Demonstratieproject 'Potentieel voor eiwittransitie met veldbonen van lokale teelt'	Landbouwcentrum voor voedergewassen	✔
Demonstratieproject 'Bouwstenen voor de Vlaamse sojateelt en -keten'	Praktijkpunt Landbouw Vlaams-Brabant (partner Agrolink)	✔
Lerend netwerk landbouwers 'Nieuwe teelten in een gezonde bodem'	Boerenbond	💡
Voorlichting rond de inzaai van eiwitteelten in het kader van lokale eiwitvoorziening	Departement Landbouw en Visserij	⚙️

46. Demonstratieproject 'Potentieel voor eiwittransitie met veldbonen van lokale teelt'

Status: **nieuwe status:**

Resultaten

Verschillende sensibiliseringsacties werden uitgevoerd in het kader van dit demonstratieproject: publicaties in vakpers (Veeteelt en Landbouwleven), presentaties op studievergaderingen, infoposters, Nieuwsflash LCV, rondleiding Hooibeekhoeve en een demodag toasten.

Het [eindrapport van dit project](#) geeft meer informatie over de inhoudelijke resultaten. Een belangrijke algemene conclusie is dat het mogelijk is om een deel van het sojaschroot te vervangen door getoaste veldbonen in een melkveerantsoen, zonder de productieresultaten significant te beïnvloeden.

Andere conclusies uit dit project:

1. bemesting is niet nodig, integendeel: dit heeft een negatief effect op symbiose met de bodembacteriën en zorgt voor hoger N-gehalte (dit is zelfs een risico zonder bemesting)
2. blijvende uitdagingen zijn:
 - mismatch tussen knowhow (akkerbouwkennis) en toepassing (feed). Mogelijke oplossing: matchmaking tussen akkerbouwers en veehouders
 - naast eiwit ook zetmeel aanwezig (i.t.t. soja)
 - antinutritionele factoren (ANF). Mogelijke oplossing: ANF afbreken via toasten. Door het eiwit bestendig te maken verhoogt het darmverteerbaar eiwit (DVE). Maar toasten is

Context: de teelt van plantaardige eiwitgewassen is een cruciale stap richting een grotere lokale eiwitvoorziening met het oog op zowel veevoeder als humane voeding. Deze lokale eiwitvoorziening is nodig om de afhankelijkheid van geïmporteerde eiwitbronnen zoals soja, en de hiermee gepaard gaande negatieve impact op landgebruik en emissies, te verminderen. Daarnaast zijn dit ook gewassen met een positieve impact op klimaat, milieu en/of biodiversiteit. Door middel van subsidie krijgen deze lokale, duurzame eiwitteelten een extra duwtje in de rug.

Inhoud actie: financiële steun voor de inzaai van milieu-, klimaat- en biodiversiteitsvriendelijke teelten, waaronder eenjarige eiwitteelten. Dit zijn vooral vlinderbloemigen, maar ook mengteelten van vlinderbloemigen met granen komen in aanmerking. Meer info: [Pre-ecoregelingen | Departement Landbouw & Visserij \(vlaanderen.be\)](#)

Timing: 2021 - 2022

Actoren:

Departement Landbouw en Visserij

51. VLIF-steun voor productieve investeringen ter ondersteuning van de productie van eiwitgewassen

Status:

Context: via ondersteuning van duurzame investeringen in plantaardige productie wordt ook de productie van plantaardige eiwitten ondersteund.

Inhoud actie:

- ❖ duurzame investeringen in plantaardige productie worden ondersteund door het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF). Investeringen die bijdragen aan het realiseren van milieudoelstellingen worden verhoogd gesubsidieerd (minder energieverbruik, minder gebruik van inputs, betere bodemkwaliteit, enz.). Voor deze investeringen is de specifieke teelt niet bekend. Investeringen die 1 op 1 gelinkt zijn aan een specifieke eiwitteelt (bv. speciale oogstmachine) zouden verhoogd gesubsidieerd kunnen worden, indien ze gelinkt kunnen worden aan één van de huidige doelstellingen in het VLIF-besluit die verhoogde subsidie toelaten.
- ❖ in het nieuwe GLB kan hier specifiek rekening mee gehouden worden, zodat er een meer directe link is met het verhoogd ondersteunen van investeringen voor duurzame plantaardige eiwitproductie. Bij het aanbrenge van nieuwe investeringen op de VLIF-lijst wordt een beroep gedaan op alle partners van de eiwitstrategie.
- ❖ meer info: www.vlaanderen.be/landbouw/vlif

Timing: doorlopend

Actoren:

Deze investeringen werden na evaluatie opgenomen in de geactualiseerde VLIF-lijst bij de tweede blokperiode van 2023. In volgende voortgangsrapporten zal opgelijst worden hoeveel van de nieuwe codes aangevraagd werden in de verschillende aanvraagperiodes.

De gevraagde verhoogde steun voor een bandharker voor luzerne is niet meegenomen (blijft op 15% steun), gezien deze ook voor andere teelten gebruikt wordt. Ook de steun voor een toaster (nodig voor bv. verwerking van veldbonen) zal eerst via de maatregel VLIF-innovatie moeten gaan. Bovendien is extra informatie nodig over deze investering (waarvoor dient het, wat zijn voordelen en nadelen in vergelijking met de standaardpraktijk, optimaliseringsmogelijkheden op deze machine, maatschappelijke bijdrage...) vooraleer deze toegevoegd kan worden aan de lijst van investeringen voor reguliere VLIF-steun.

In het VLIF-activiteitenverslag van 2023 (publicatie juni 2024) zal gecommuniceerd worden op niveau van doelstellingen, zoals in het Besluit van de Vlaamse Regering bepaald is. De investeringen vallen onder 'investeringsdie gericht zijn op de vermindering van de hoeveelheid afval en voedselverliezen en op de circulaire economie'.

Context: door meer eigen of lokaal geteelde plantaardige eiwitgewassen te vervoederen, vermindert de veehouderij haar afhankelijkheid van geïmporteerde eiwitbronnen zoals soja, en de hiermee gepaard gaande negatieve impact op landgebruik en emissies. Deze eigen voederwinning en/of -verwerking vraagt echter extra investeringen en dus kosten. Door middel van investeringssteun kan de drempel om eigen voeders te verbouwen en verwerken, verlaagd worden.

Inhoud actie:

- ❖ in kaart brengen van ontbrekende investeringen op de [VLIF-lijst](#) (Boerenbond)
- ❖ VLIF-steun uitbreiden met een wagen voor zomerstalvoeding om zo maximaal eiwit uit eigen ruwvoerders te benutten
- ❖ ontbrekende investeringen onderzoeken en zo nodig ondersteunen, zoals toasters

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'lokaal veevoeder'.

Timing: vanaf 2022

Actoren:

Boerenbond | Departement Landbouw en Visserij

54. VLIF-projectsteun voor innovaties in de landbouw: meer plantaardige eiwitten

Status:

Resultaten: de voorgaande projectoproepen 'Projectsteun voor innovaties in de landbouw', van 2020 t.e.m. 2022, leverden twee projecten op die bijdragen aan het thema 'meer plantaardige eiwitten' van de eiwitstrategie:

- oogstmachine en optische sorteerder voor verschillende peulgewassen (projectoproep 2020)
- een mobiele eiwittoaster, die de bedrijfsvoering van zowel akkerbouwer als rundveehouder circulair maakt (projectoproep 2021)

drooggeogste Phaseolus-bonen	58,99
quinoa	24,21
mengteelt van wintertarwe of triticale en vlinderbloemige winterteelt	625,75
mengteelt van andere wintergranen en vlinderbloemige winterteelt	122,15
mengteelt van zomergranen en vlinderbloemige zomerteelt	250,29
rode klaver, meerjarige luzerne, grasklaver, grasluzerne	7766,63
graskruidenmengsel	652,67
luzerne met uitgestelde maaidatum	27,66
Totaal	10082,99

Context: de teelt van plantaardige eiwitgewassen is een cruciale stap richting een grotere lokale eiwitvoorziening met het oog op zowel veevoeder als humane voeding. Deze lokale eiwitvoorziening is nodig om de afhankelijkheid van geïmporteerde eiwitbronnen zoals soja, en de hiermee gepaard gaande negatieve impact op landgebruik en emissies, te verminderen. Daarnaast zijn dit ook gewassen met een positieve impact op klimaat, milieu en/of biodiversiteit. Door middel van subsidie krijgen deze lokale, duurzame eiwitteelten een extra duwtje in de rug.

Inhoud actie: financiële steun voor de inzaai van milieu-, klimaat- en biodiversiteitsvriendelijke teelten, waaronder eenjarige eiwitteelten. Dit zijn vooral vlinderbloemigen, maar ook mengteelten van vlinderbloemigen met granen komen in aanmerking. Zie [Ecoregelingen en agromilieuklimaatmaatregelen: bouwland \(incl. tijdelijk grasland\) | Landbouw en Visserij \(vlaanderen.be\)](#) > inzaai van éénjarige / meerjarige milieu-, biodiversiteitsvriendelijke of klimaatbestendige teelten)

Timing: 2023 – 2030

Actoren:
Departement Landbouw en Visserij

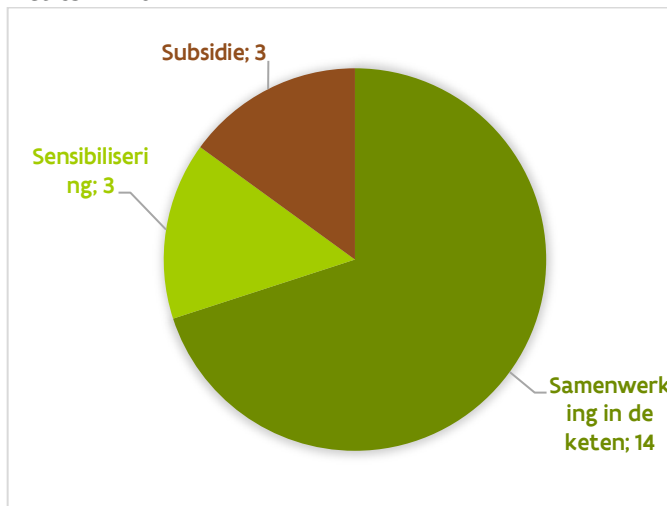
MEER NIEUWE EIWITTEN

1. SCOPE

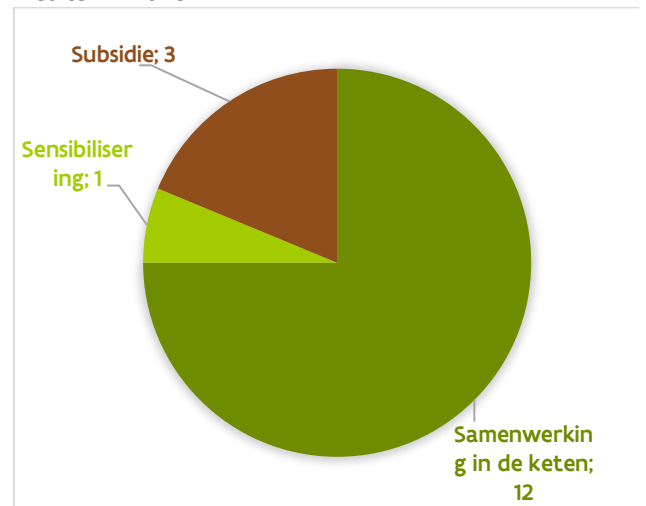
Acties binnen het strategische thema meer nieuwe eiwitten zijn acties die inzetten op het verbeteren, verduurzamen en/of vergroten van de productie van nieuwe eiwitten. Deze nieuwe eiwitten zijn hier algen, insecten, microbiële eiwitten en kweekvlees.

1. OVERZICHT

Acties in 2022

Acties in 2023

2 SAMENWERKING IN DE KETEN

Actie	Trekker	Status
Faciliteren oprichting producenten- of brancheorganisatie aquacultuur	Departement Landbouw en Visserij	✓
EIP-project Entomoponics	Inagro	✓
Opmaak autocontrolelegids insecten	Departement Landbouw en Visserij	⚙️

Oprichting van en samenwerking binnen The ProteInn Club	Bio Base Europe Pilot Plant, Capture, UGent, ILVO (partners Agrolink)	
Eiwitproject Agrarische Insecten Cluster (AIC)	Thomas More	
Eiwitproject CEMPA	UGent (partner Agrolink)	
Eiwitproject MAESTRO	Anko Projects	
Eiwitproject Proteïnen Booster	Inagro (partner Agrolink)	
Overzicht pilootinfrastructuur bij onderzoeksinstellingen en bedrijven opmaken en ontsluiten	Agrolink Vlaanderen	
Uitbreiden van doelpubliek en doelstelling van het bestaande Novel Food platform van Flanders' FOOD	Flanders' FOOD	
NIEUW: Vlaanderen circulair-project SuperInsect, voedselrestromen uit lokale supermarkten wordt voeder voor insecten	Thomas More	

56. Faciliteren oprichting producenten- of brancheorganisatie aquacultuur

Status: nieuwe status:

Update 2023:

Deze actie werd uitgevoerd: Er wordt vanuit het Departement voorzien in een faciliterend kader (SSAQ en Aquaconsulent). Vanuit de producenten is er momenteel weinig animo om zich te verenigen in een producenten- of brancheorganisatie aquacultuur.

Context: samenwerking wordt in de land- en tuinbouw, visserij en aquacultuur meer en meer de cruciale factor om vooruit te gaan. Het denken in ketens en netwerken leidt tot fundamentele veranderingen in de manier waarop een sector functioneert. Het oprichten van PO's of BO's (producenten- of brancheorganisaties) is een van de instrumenten om weerstand te bieden aan moeilijke marktomstandigheden. Dit geldt ook voor de aquacultuursector. Om de sector te stimuleren een PO/BO op te richten, moet de mogelijkheid gecreëerd worden om deze PO/BO officieel te erkennen.

Inhoud actie: Vlaams wettelijk kader creëren voor de oprichting van een PO/BO in de aquacultuursector, door ontwerp van besluit en goedkeuring in de Vlaamse regering. Zie ook [Crevits maakt oprichting producentenorganisatie aquacultuur mogelijk | VILT vzw](#).

Met dit initiatief wordt de mogelijkheid gecreëerd om een PO/BO aquacultuur officieel te erkennen. De effectieve oprichting van een PO/BO aquacultuur blijft echter een sectorinitiatief. Door de erkenning van een PO/BO kan men o.a. rekenen op betere steunvoorwaarden en is 'uitbreiding van discipline' mogelijk. Anderzijds zijn er ook enkele vereisten zoals vastgelegd in de GMO-verordening (bv. opmaak Productie- en Marketingplan).

Timing: mei 2022

Actoren:

////////////////////////////////////

57. EIP-project Entomoponics

Status: **nieuwe status:**

Resultaten:

Het Entomoponics-project is met succes afgerond. De belangrijkste conclusies zijn:

- tomaten, komkommer en paprikaserres zijn ideaal voor de teelt van meelwormen. Koudere teelten, zoals aardbeien en sla, zijn niet geschikt want hierbij valt de ontwikkeling van de meelwormen nagenoeg stil. Kouder serreklimaat leidt dus tot tragere ontwikkeling van meelwormen
- tomatenloof is niet geschikt als voedingsbron voor meelwormen door aanwezigheid van alkaloiden. Sommige verwerkingsstappen kunnen dit mogelijk verhelpen en tomatenloof toch geschikt maken
- frass, de restfractie die overblijft na de kweek van insecten, kan dienen als meststof met een plantversterkend effect dankzij de aanwezige chitine
- efficiëntieverhoging, met meer automatisatie en minder manuele arbeid, is nodig om dit model te kunnen toepassen op grotere schaal
- een link tussen de twee sectoren (insecten en glastuinbouw) lijkt momenteel efficiënter te zijn tussen twee bedrijven dan binnen eenzelfde bedrijf. Zo kunnen de nevenstromen van glastuinbouwbedrijven (loof, onverkochte groenten...) dienen als voeder/vochtbron voor de insecten, en de frass als meststof voor de serreplanten

Op het einde van het project overweegt 1 serreteler serieus om meelwormenkweek in het serrebedrijf te integreren. 2 andere telers zijn het idee nog steeds genegen; 2 telers zien het niet op hun bedrijf.

Meer informatie over de resultaten:

- <https://vilt.be/nl/nieuws/uitgespit-insectenkweek-bij-een-tomatenkwekerij>
- [Entomoponics | Inagro](#)
- Nieuwsbericht 06/01/2022: <https://inagro.be/nieuws/entomoponics-praktijk-meelwormen-gedijen-vrij-goed-onder-tomatengewas>
- Nieuwsbericht 16/03/2022: <https://inagro.be/nieuws/vijf-glastuinders-nemen-pilootinstallatie-voor-meelwormenkweek-gebruik>
- Nieuwsbericht 20/06/2023: <https://inagro.be/nieuws/afsluitend-entomoponics-studiemoment-deelt-onderzoeksresultaten-en-ervaringen-vanuitpiloten>
- Getuigenisfilmpje: <https://www.youtube.com/watch?v=1sItY-7fHu4>

Context: Insecten zijn een alternatieve, duurzame eiwitbron indien ze gekweekt kunnen worden op (laagwaardige) nevenstromen. Tegelijk zijn een aantal landbouwers op zoek naar nieuwe landbouwactiviteiten.

Inhoud actie: Valorisatie van plant- en oogstresten van glastuinbouwers door meelwormen + verkenning van meervoudig gebruik van serre (vruchtgroenteteelt + insectenkweek)

////////////////////////////////////

Er werd reeds een protocol voor kweek van moederdieren en oogsten eitjes uitgewerkt voor de meelworm. Het transport van neonaten werd niet opgenomen in het protocol, gezien er geen lokale bedrijven zijn die hierin gespecialiseerd zijn. Voor de zwarte soldatenvlieg zijn kweektesten uitgevoerd ter optimalisatie van de voeders, maar is nog geen kweekprotocol opgemaakt door de vertraging gelinkt aan de late vergunningsverlening voor het bedrijf in kwestie.

Context: door zich te organiseren in een cluster waarbij de leden zich gaan specialiseren in de verschillende activiteiten van productie tot verwerking en waarbij winst en risico evenredig verdeeld worden onder de leden, kan de productie en verwerking van larven van de zwarte soldatenvlieg efficiënter en haalbaarder gemaakt worden.

Inhoud actie: in het AIC-project willen de verschillende partners met elk hun eigen expertise en specialisatie in productie en verwerking van insecten, automatisatie en datamanagement hun krachten bundelen om een duurzame ketensamenwerking te creëren voor de productie en verwerking van larven van de zwarte soldatenvlieg als hoogwaardige eiwitrijke grondstof voor diervoeders. In deze samenwerking worden de krachten gebundeld van producent tot afnemer om te komen tot een economisch rendabel, duurzaam en kwalitatief eindproduct.

Timing: 1 juli 2022 – 30 juni 2024

Actoren:

5 landbouwbedrijven: Mertens-hal Iv, Tim Mertens, Wouter Mertens, Romberama bvba en Robbe & Peter Vermeiren	Thomas More	Global Link Projects bv	Agropolis Service nv	Proef- en Vormingscentrum voor de Landbouw	ForFarmers Belgium bv
---	----------------	----------------------------------	-------------------------	--	--------------------------

61. Eiwitproject CEMPA

Status:

Update 2023:

Deze actie is in uitvoering maar vertraagd. Dit project werd voor een tijdsduur van 9 maanden verlengd, aangezien een nieuwe test bij opschaling nodig was die 6 maanden in beslag neemt (+ tijd voor rapportering). De oorspronkelijke einddatum van 31/07/2023 wordt hierdoor 30/04/2024.

Context: door het opkweken van microbiële proteïnen op basis van nevenstromen, zoals ethanol, worden zowel een nieuwe eiwitbron ontwikkeld als nevenstromen gevaloriseerd. Het project CEMPA staat voor 'Omzetten van C naar Ethanol en upgraden naar Microbiële Proteïnen voor Aquacultuur', en wil microbiel eiwit als veevoedingrediënt lokaal produceren uit een reststroom uit de staalproductie, namelijk ethanol. Dit microbiel eiwit kent geen externe invloeden (zoals het klimaat, weer) en scoort op vlak van ecologische duurzaamheid beter dan de klassieke eiwitbronnen.

Inhoud actie:

- ❖ produceren van ethanolsubstraat, noodzakelijk voor het fermentatieproces, uit staaflafgassen
- ❖ alle industriële schakels (CO₂-stroom, ethanolproductie, veevoederbedrijven en landbouwers) laten samenwerken om tot een succesvolle implementatie van dit microbieel eiwit te komen
- ❖ zorgen voor een omvangrijke transitie, uniek op wereldschaal, met impact in Vlaanderen en bovendien met veel mogelijkheden om het concept te exporteren naar andere regio's.

Timing: 1 juni 2022 – 31 juli 2023

Actoren:

UGent (partner Agrolink)	Kemin Europa nv	Arcelor Mittal nv	Bio Base Europe Pilot Plant
--------------------------	-----------------	-------------------	-----------------------------

62. Eiwitproject MAESTRO

Status:

Update 2023:

Deze actie is in uitvoering en op schema. Er werd een nieuw product (de algenburger) ontwikkeld. Daarnaast werd ook een algendag georganiseerd in juni 2023 met een 90-tal deelnemers en veel persaandacht. Ook een webpagina over microalgen werd gelanceerd: <https://vlaamsemicroalgen.be/>

Context: microalgen kunnen dienen als alternatieve eiwitbronnen om de vraag naar eiwitten op een duurzame manier in te vullen. Het project MAESTRO zet in op de productie van microalgen.

Inhoud actie:

- ❖ een volledige keten rond microalgen uitbouwen
- ❖ de schaal hiervan vergroten met behulp van al opgedane kennis uit onder meer 'Operationele Groep Grass2Algae'. Zo kunnen gras(sap) en spoelwater van pluimveestallen gebruikt worden als medium voor de microalgen, waardoor deze nevenstromen circulair ingezet kunnen worden.

Timing: 3 maart 2022 – 2 maart 2024

Actoren:

3 telers: Anko Projects vof/AgrAqua, Heirbaut aLgriculture cv en rijtak bv	Proefbedrijf Pluimveehouderij (partner Agrolink)	Proviron Holding nv	Bodec bv	Bond Beter Leefmilieu	Thomas More	United Experts nv
--	--	---------------------	----------	-----------------------	-------------	-------------------

63. Eiwitproject Proteïnen Booster

Status:

- ❖ in kaart brengen van alle relevante pilootinfrastructuur die aanwezig is bij onderzoeksinstellingen. Deze infrastructuur is vooral nuttig voor onderzoek en testen op kleine schaal
- ❖ in kaart brengen van alle relevante infrastructuur bij privébedrijven, met focus op bedrijven die de naaogstbehandeling (bv drogen en bewaren) en verwerking tot voedingsproduct via tolling aanbieden

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'nieuwe eiwitten: knelpunten'.

Timing: vanaf 2022

Actoren

Agrolink Vlaanderen | Boerenbond | Flanders' Food | Bond Beter Leefmilieu

65. Uitbreiden van doelpubliek en doelstelling van het bestaande Novel-Food-platform van Flanders' FOOD

Status: nieuwe geplande actie **nieuwe status:**

Resultaten:

- op 24 mei 2022 werd het webinar 'Novel food – het aantonen van toxicologische en nutritionele veiligheid' georganiseerd. Hierin werd toelichting gegeven over de vereiste testen en procedures voor deze aspecten. <https://www.flandersfood.com/nl/activiteit/2022/webinar-novel-food-het-aantonen-van-toxicologische-en-nutritionele-veiligheid>
- op 6 december werd er door Flanders' FOOD een presentatie gegeven over de novel food wetgeving op de studiedag van Nutricycle Vlaanderen
- daarnaast volgt Flanders' FOOD ook in het kader van enkele projecten de novel food wetgeving op (o.a. in het kader van lemnapro over waterlinzen)
- in 2023 zal er in het najaar weer een workshop rond novel food georganiseerd worden.

Context: bij nieuwe voedingsstoffen, -ingrediënten en -producten is het verkrijgen van een [Novel Food-goedkeuring](#) om het product op de markt te brengen, vaak een grote horde die moet worden genomen. Doordat bedrijven onvoldoende kennis hebben over de aanvraagprocedure, is het voor veel bedrijven geen evidentie om hiermee te starten en zullen ze minder geneigd zijn om te investeren in nieuwe eiwitten. Daarnaast zijn de kosten van het dossier ook vaak een drempel om een Novel-Food-aanvraag in te dienen. Het Novel Food platform probeert vooral de drempels te verlagen om een dossier in te dienen.

Inhoud actie: de actie bestaat eruit om het Novel-Food-platform verder uit te bouwen en de bedrijven meer op de hoogte te brengen van het bestaan hiervan. Het platform probeert de drempel te verlagen om een Novel-Food-dossier in te dienen door te informeren en de krachten te bundelen. Het Novel-Food-platform zal geen directe begeleiding van individuele dossiers op zich nemen, maar zal wel vragen capteren en doorverwijzen naar de juiste personen/organisaties. Hiervoor zullen verschillende stappen ondernomen worden:

- sensibiliseren en informeren van Vlaamse bedrijven over het bestaan en de werking van het Novel-Food-platform

Inhoud actie: met deze actie wordt bekeken welke (infrastructuur met betrekking tot nieuwe eiwitten (in de toekomst) op welke manier ondersteund kan worden door het Departement Landbouw en Visserij of door het VLAIO. Minstens heeft deze actie tot doel om meer duidelijkheid te bieden voor producenten van nieuwe eiwitten: welke komen wel in aanmerking voor steun, onder welke voorwaarden? Zijn de subsidievoorwaarden (zoals te volgen opleidingen) hier voldoende aan aangepast? Welke nieuwe eiwitten niet en waarom niet?

Specifieke nieuwe eiwitten die minstens bekeken worden, zijn:

- insecten
- algen (macro en micro)
- slakken
- eendenkroos
- cellulaire eiwitten
- fungale eiwitten
- microbiële eiwitten

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'nieuwe eiwitten: knelpunten'.

Timing: vanaf 2022

Actoren :

Departement Landbouw en Visserij | Vlaams Agentschap voor Innovatie en Ondernemen

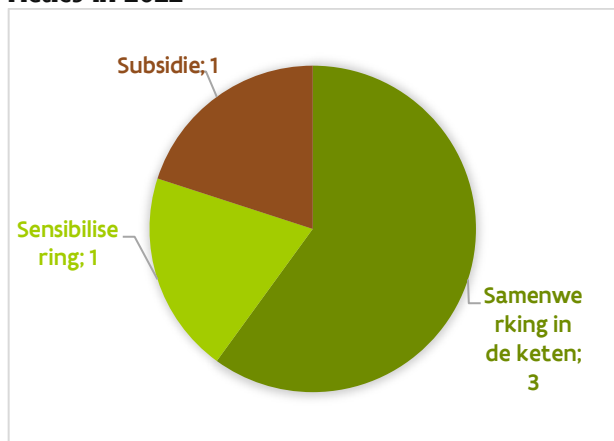
MEER PRODUCTDIVERSITEIT

1. SCOPE

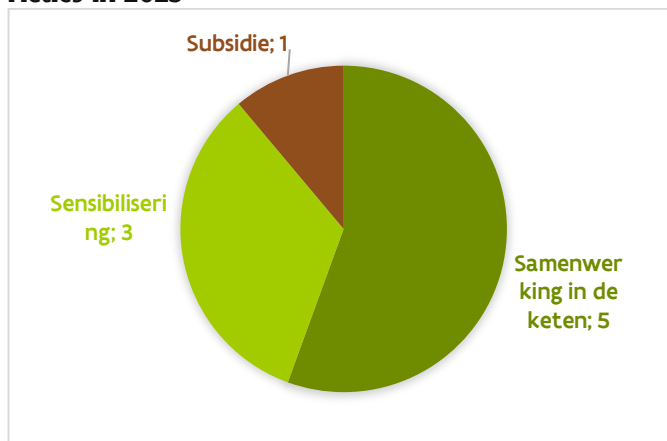
Acties binnen het strategische thema meer productdiversiteit zijn acties die inzetten op een meer evenwichtig eiwitaanbod voor de consument: van de ontwikkeling van nieuwe eiwitproducten (op basis van nieuwe of plantaardige eiwitbronnen) tot een evenwichtiger aanbod van diverse (producten op basis van) eiwitbronnen in supermarkten, horeca, delivery en cateringsettings (scholen, bedrijven, kinderdagverblijven, enz.).

1. OVERZICHT

Acties in 2022

Acties in 2023

2. SAMENWERKING IN DE KETEN

Actie	Trekker	Status
Next Food Chain: bevorderen van samenwerking en kennisdeling in de plantaardige voedingssector	Bond Beter Leefmilieu, EVA vzw	
Eiwitproject Een oesterzwamburger vol eiwitten	Brugs Food Lab vzw	
Eiwitproject MiProCas	Bio Base Europe Pilot Plant vzw	

Deze actie is in uitvoering en op schema.

Zo werd er reeds een nieuw eiwitproduct (oesterzwamburger) samengesteld met een eiwitgehalte van k20%. 250 studenten geven feedback op het nieuwe product tegen eind 2023. De 'teach de teacher'-opleiding wordt opgestart in 2024. In november 2023 volgt ook een persconferentie over de resultaten van het project. Reeds verschenen publicaties over de projectresultaten:

- [nieuwsbericht in De Standaard](#)
- [Artikel in GoodFood@school](#)
- [website van nieuwe product: https://www.brugsfoodlab.be/oesterzwamburger](https://www.brugsfoodlab.be/oesterzwamburger)

Context: oesterzwamburgers zijn een volwaardig en lekker alternatief voor klassieke eiwitbronnen die eenvoudig geïncorporeerd kunnen worden in ons reguliere voedingspatroon.

Inhoud actie: binnen dit project wordt er op zoek gegaan naar een eiwitrijke toevoeging die gezamenlijk met de 'oesterzwamburger' kan groeien en als alternatieve eiwitbron voor humane consumptie kan dienen: de tempel van Belgische rode boon (Casibean). Daarnaast worden 500 consumenten (studenten, regio Brugge) geactiveerd om kennis te maken met dit plantaardig alternatief. Hierbij wordt de consument ook aangespoord om kennis te verwerven in de bereiding van plantaardige eiwitten, zoals de oesterzwamburger vol eiwitten.

Timing: 1 september 2022 – 30 juni 2024

Actoren:

Brugs Food Lab vzw	Kopje Zwam cvba	Casibean bv	Katholieke Hogeschool Vives	Inagro (partner Agrolink)
-----------------------	--------------------	----------------	--------------------------------	------------------------------

73. Eiwitproject MiProCas

Status:

Update 2023:

Deze actie is in uitvoering en op schema. Dit project beoogt nog steeds:

- 10 nieuwe overeenkomsten (nieuw afgesloten contracten, schriftelijke afspraken, ...)
- 4 partners en 2 producenten per samenwerkingsverband
- 10 mogelijke zuivelprototypes in de toekomst op basis van de ontwikkelingen
- 1 nieuw eiwit dat leidt tot meer duurzame eiwitconsumptie waarbij in het productieproces minder water, land, stikstof en koolstofdioxide productie nodig is voor de productie van caseïne met
- 20 communicatieacties

Meer informatie over de projectresultaten: [MiProCas - Bio Base Europe Pilot Plant \(bbeau.org\)](https://bbeau.org)

Context: caseïne zorgt voor de typische eigenschappen van klassieke kaasproducten, maar door middel van genetic engineering zijn micro-organismen ook in staat om bepaalde types caseïne te produceren zonder afhankelijk te zijn van dierlijke componenten.

- ❖ analyse van de huidige regels en voorwaarden m.b.t. nevenstromen, en van de knelpunten die in de praktijk nog ervaren worden onder deze regels
- ❖ voorstel verbeterpunten en oplossingen voor de gedetecteerde knelpunten. Hierbij wordt een onderscheid gemaakt tussen:
 - noodzakelijke oplossingen met betrekking tot het wettelijk kader
 - noodzakelijke oplossingen om de administratieve lasten van bedrijven te verminderen en zo meer hoogwaardige toepassingen van nevenstromen te bevorderen
- ❖ organiseren van ontmoetingen met betrokken beleidsniveau(s) om de verbetervoorstellen te bespreken en te onderhandelen over oplossingen.

Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'nieuwe eiwitten: knelpunten'.

Timing: vanaf 2022

Actoren:

Fevia Vlaanderen

75. NIEUW: Vlaanderen circulair-project VALORCHAMP, valorisatie van nevenstromen/voedselverliezen van paddenstoelen

Status:

Context: Paddenstoelen zijn eiwit- en koolhydraatrijk en geschikt voor (vegan/veggie) voeding.

Inhoud actie: Het VALORCHAMP project beoogt de valorisatie van nevenstromen van de paddenstoelenteelt (o.a. voetjes van champignons & oesterzwammen) en van voedselresten van paddenstoelen naar hoogwaardige componenten. Denk aan ingrediënten voor voeding (spreads, smaakversterkers, proteïnebronnen) en bioactieve componenten (bewaarestof, beschermende eetbare film).

VALORCHAMP bouwt verder op het [EIP-CHampITINE-project](#). Binnen het EIP-CHampITINE-project werd de omvang van paddenstoelennevenstromen in Vlaanderen in kaart gebracht voor valorisatie naar chitine-gebaseerde stoffen. Meer info: [Chitosan, een wondermiddel uit afval van paddenstoelen | VITO](#)

Timing: 2023 - 2024

Actoren:

VITO | Inagro (partner Agrolink)

76. NIEUW: Vlaanderen circulair-project Bierdraf als grondstof voor een plantaardige biologische vleesvervanger

Status:

////////////////////////////////////

Artikels rond verduurzaming van de dierlijke sector en ontwikkeling van het plantaardig segment:

- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/van-gevulde-pasta-tot-kaasalternatieven-sds-food-gaat-voor-bio-en-plantaardig>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/belgian-pork-group-investeert-in-export-en-duurzaamheid>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/de-zuivelarij-tegen-voedselverspilling-dankzij-kaasweibrood>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/koolstofvoetafdruk-van-belgische-melk-daalt-met-30-op-20-jaar-tijd>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/actimel-is-koolstofneutraal-en-denkt-al-aan-volgende-verbetering>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/eerste-plantaardige-burger-uit-wallonie-is-een-feit>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/verduurzaming-in-de-zuivelsector-zet-zich-jaar-na-jaar-verder>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/milcobel-steunt-lokale-boeren-via-co2-compensatie>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/nieuwe-plantaardige-melkchocolade-van-belgische-makelij>

Artikels rond verduurzaming en plantaardig, los van de duurzaamheidsroadmap:

- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/morgen-eten-we-duurzamer-meer-plantaardig-en-gemakkelijk>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/5-redenen-om-te-investeren-in-lokale-voedingsketens>
- <https://www.fevia.be/nl/pers/jongeren-tonen-3-trends-voor-de-voeding-van-morgen>
- <https://www.fevia.be/nl/nieuws/insecten-als-alternatieve-eiwitbron>

Context: de voedingsindustrie neemt heel wat initiatieven rond meer duurzame voeding, zowel op het vlak van verduurzaming van de dierlijke sector als nieuwe ontwikkelingen in het plantaardig segment. De [duurzaamheidsroadmap](#) die in november 2021 werd gelanceerd, bundelt de ambities en acties naar een duurzamer voedingssysteem. Het is van belang om deze voldoende kenbaar te maken. Ook over innovatieve projecten rond eiwitdiversificatie en -transitie en de resultaten ervan wordt gecommuniceerd naar de voedingsbedrijven. Zo worden ook andere voedingsbedrijven gestimuleerd en gesensibiliseerd rond dit thema.

Inhoud actie:

- ❖ artikels in de Fevia Weekly Update & nieuwsbrief
- ❖ verhalen en video's op de Fevia-website

Timing: doorlopend

Actoren:

Fevia Vlaanderen

78. Retail informeren over en sensibiliseren om meer wettelijk toegelaten dierlijke bijproducten te gebruiken

Status:

Update 2023:

////////////////////////////////////

Via een toelichting door BFA werden de COMEOS-leden op 5 september 2023 gesensibiliseerd op de commissie Voedingsbeleid. Dit niet enkel door hen correct te informeren over wat wettelijk toegelaten is, maar eveneens door met elkaar in discussie te gaan en standpunten te delen over mogelijke opportuniteiten en oplossingen.

Context: de Europese wetgeving die het gebruik van dierlijke bijproducten in diervoeders reguleert, werd op 7 september 2021 [versoepeld](#). Het gaat concreet om een aanpassing van Sectie F van Annex IV van de EU verordening No 999/2001, die verwerkte dierlijke eiwitten (VDE) van niet-herkauwers toelaat in voeder van andere niet-herkauwers. Deze versoepeling van de zogenaamde feedban vereist uiteraard nog steeds dat operatoren kruiscontaminatie voorkomen, zoals deze ook al bestaan voor de huidige uitzonderingen op het verbod. Deze versoepelingen zijn gericht op een grotere valorisatie van dierlijke nevenstromen. Om ze te laten doorstromen naar de hele voedselproductieketen, is het van belang dat de laatste schakel in de voedingsketen, namelijk de grootwarenhuizen, dit ook toelaten in hun lastenboeken. Dit blijkt nu vaak nog niet het geval te zijn. Zo worden dierlijke bijproducten, zoals vetten en eiwitten, vaak nog geweerd in humane voeding, zowel direct als indirect (via veevoer).

Inhoud actie:

- ❖ COMEOS informeert haar leden (i.e. supermarktketens) over de recente versoepeling van de feedban voor varkens, pluimvee, insecten
 - ❖ COMEOS sensibiliseert haar leden om geen / minder bovenwettelijke voorwaarden rond dierlijke bijproducten op te leggen via hun lastenboeken
- Deze actie kwam tot stand binnen de ploeg 'valorisatie nevenstromen'.

Timing: 2021 - 2024

Actoren:
COMEOS

79. NIEUW: Sensibilisering retail over eiwittransitie

Status:

Update 2023:

Op 21 september 2023 organiseerde COMEOS een webinar rond eiwittransitie voor alle leden. Onderwerpen die aan bod kwamen waren:

- Uniforme rapportering over eiwitinname en -verkoop: leden meten vooruitgang op dezelfde manier en worden zo ook gesensibiliseerd om (nog) meer vooruitgang te boeken (link met Green Deal – EI-MEET)
- Eiwithub: een ontmoetingsplaats voor verschillende actoren in de keten die bijdragen aan de eiwittransitie / eiwitstrategie (link met Green Deal)

Context: de retail (vertegenwoordigd door COMEOS) neemt initiatieven rond meer duurzame voeding in het algemeen, en de eiwittransitie in het bijzonder. Via COMEOS worden retailers gestimuleerd om data te verzamelen en uit te wisselen, en acties te ondernemen die bijdragen aan een evenwichtigere

verhouding tussen het aanbod plantaardige en dierlijke eiwitten in de winkelrekken. Dit is ook gelinkt aan de Green Deal 'Eiwitshift op ons bord', die streeft naar een betere verhouding tussen dierlijke en plantaardige producten op ons bord.

Inhoud actie:

- ❖ organisatie van een webinar en evt. andere voorlichtingsacties rond de eiwittransitie
- ❖ sensibilisering van leden tot deelname aan een eiwithub, een ontmoetingsplaats voor verschillende actoren in de keten die bijdragen aan de eiwittransitie / eiwitstrategie (link met Green Deal)
- ❖ sensibilisering van leden tot deelname aan EI-MEET: een nieuwe monitoringstool vanuit de Green Deal 'Eiwitshift op ons bord' die op uniforme wijze rapporteert over de eiwitinname en -verkoop

Timing: doorlopend

Actoren:

COMEOS

4. SUBSIDIE

Actie	Trekker	Status
VLIF-steun voor investeringen in de verwerking en afzet van landbouwproducten	Departement Landbouw en Visserij	

80. VLIF-steun voor investeringen in de verwerking en afzet van landbouwproducten

Status:

Update 2023:

In 2022 werd er één eiwit gerelateerd project geselecteerd binnen deze oproep. In dit project analyseert een bedrijf de mogelijkheden rond het opzuiveren van wei-eiwitten uit nevenstromen van de kaasindustrie van Milcobel.

Context: via 'VLIF-steun aan investeringen in de agrovoedingssector' worden investeringen en innovatie in de verwerking en afzet van landbouwproducten ondersteund. Dit moet enerzijds leiden tot een verhoging van de toegevoegde waarde, de kwaliteit of de voedselveiligheid van landbouwproducten. Anderzijds stimuleert deze VLIF-maatregel de valorisatie of vermindering van afval of nevenstromen in de agrovoedingssector, waardoor de voetafdruk van voedselproductie verkleind wordt. Opwaardering van nevenstromen komt enkel in aanmerking als het gaat over een nevenstroom die ontstaan is tijdens de eerste transformatie van landbouwproducten (bijlage 1-producten). Het eindproduct van deze verwerking hoeft geen bijlage 1-product meer te zijn. Daarnaast moeten projecten op economisch vlak in het voordeel zijn van de primaire producenten.

Inhoud actie: [VLIF-steun aan de agrovoedingssector](#)

Timing: Doorlopend

Actoren:
Departement Landbouw en Visserij

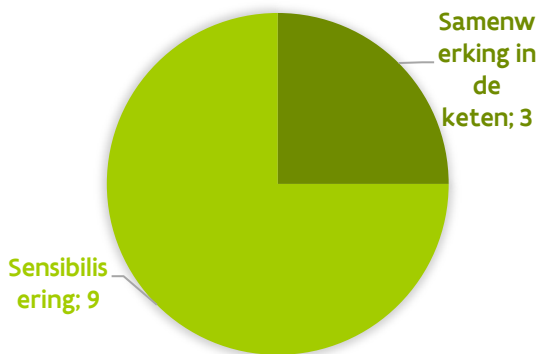
DUURZAME EIWITCONSUMPTIE

1. SCOPE

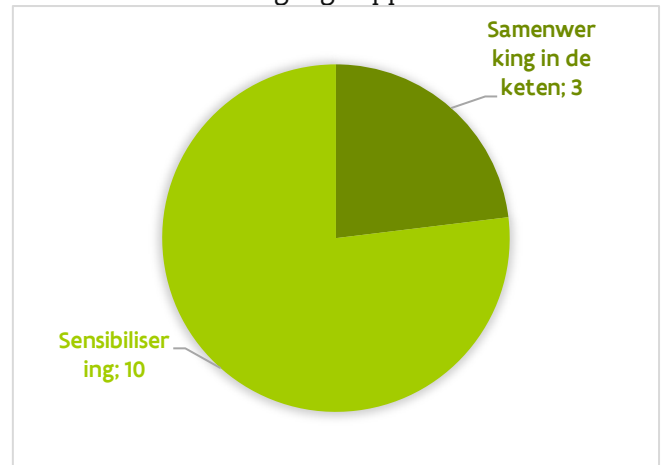
Acties binnen het strategische thema duurzame eiwitconsumptie zijn acties die inzetten op een meer evenwichtige aankoop en inname van eiwitproducten door de consument, met de nadruk op plantaardige eiwitbronnen. Deze acties passen in het kader van een gezonder en duurzamer voedingspatroon.

2. OVERZICHT

Acties in 2022 (eiwitactieprogramma)

Acties in 2023 (voortgangsrapport)

2. SAMENWERKING IN DE KETEN

Actie	Trekker	Status
Green Deal Eiwitshift op ons bord	Departement Omgeving	
Eiwitproject 'Een boon voor Leuven'	Boerenbond	
Eiwitproject 'Een boon voor A'	Mosquito in the room	

88. Implementatie van aanbevelingen voedingsdriehoek voor gezonde en milieuverantwoorde voeding in communicatie, richtlijnen, materialen en projecten

Status:

Update 2023:

enkele cijfers i.v.m. ons bereik:

- Zeker Gezond-app: 23.000 downloads en 9.500 accounts
- algemeen (alle gezondheidsthema's): 1,5 miljoen gebruikers website (pagina's voedingsdriehoek zijn de meest bezochte), 47.000 volgers op Facebook en 9.400 op Instagram, 10.000 op LinkedIn, 2.500 op X (het vroegere Twitter); 16.500 abonnees op nieuwsbrieven

In het voorjaar van 2022 kregen 13 webpagina's over voedingscategorieën van de voedingsdriehoek een grondige facelift. Die was nodig omdat we in 2021 ook milieuverantwoorde voeding in de driehoek hebben opgenomen.

Context: in 2020-2021 werd een stevig onderbouwingsdocument opgemaakt voor milieuverantwoorde voeding. Op basis van dit onderbouwingsdocument gebeurt een volledige integratie van gezondheid en milieu in de aanbevelingen bij de voedingsdriehoek. Een van de belangrijkste boodschappen is 'eet in verhouding meer plantaardige dan dierlijke voeding', waarbij plantaardige eiwitbronnen (zoals peulvruchten) onder de aandacht gebracht worden ter vervanging van dierlijke bronnen (zoals vlees).

Inhoud actie:

- ❖ integratie van de inzichten uit het onderbouwingsdocument in concrete aanbevelingen bij de voedingsdriehoek
- ❖ verspreiding van de documenten naar de partners, stakeholders en via sociale media, nieuwsbrieven, enz.
- ❖ *(afgerond)* integratie van de inzichten uit het onderbouwingsdocument in richtlijnen rond het eiwitaanbod in verschillende settings (scholen, bedrijven, sportclubs, woonzorgcentra)
- ❖ *(afgerond)* extra aandacht voor eiwitvariatie binnen het receptenplatform Zeker Gezond door:
- ❖ bij elk recept van [Zeker Gezond](#) een icoon toe te voegen met bijhorende gezondheidsinfo. Bij een hoofdgerecht bestaat het icoon uit de hoofd-eiwitbron van het recept en is de achtergrond gelinkt aan de plaats van deze eiwitbron in de voedingsdriehoek.
- ❖ mogelijkheid te bieden om te filteren op de eiwitbron van een recept of op vegetarische/veganistische recepten. Deze laatste recepten bevatten ook telkens een icoon dat ze vegetarisch/veganistisch zijn.
- ❖ regelmatig recepten in de kijker te zetten via sociale media en in de app zelf, bv. recepten op basis van peulvruchten, recepten van een specifieke partner (EVA vzw), vegetarische recepten.
- ❖ uitbreiding van de tool [Mijngezondleven.be](#) met nieuwe modules (bv. specifieke aanbevelingen voor een gezonde lunch, de warme maaltijd, enz.)
- ❖ [Mijngezondleven.be](#) regelmatig opnieuw onder de aandacht gebracht via social media, nieuwsbrieven, partners, enz.

////////////////////////////////////

Gezond Leven	Departement Zorgd	ILVO (partner Agrolin k)	VLAM	landbouwbedr ijven: Peas & beans en Humus bv	Casibeans bv	De Padde stoel	Deldic he nv	Soluci ous nv	Agape
-----------------	----------------------	-----------------------------------	------	---	-----------------	----------------------	-----------------	---------------------	-------

90. Voedselconsumptiepeiling 2023

Status:

Update 2023:

Deze actie is in uitvoering maar vertraagd: Het veldwerk van de Voedselconsumptiepeiling 2022 loopt vertraging op. Om het vooropgestelde quotum interviews te kunnen halen is dit project verlengd met 1 jaar tot juli 2025. De data afkomstig uit deze peiling zullen bijgevolg 1 jaar later in de loop van 2025 worden opgeleverd. Er gaan wel al beperkte data ter beschikking worden gesteld voor de eindevaluatie van de gezondheidsdoelstelling: 'De Vlaming leeft gezonder in 2025'.

Context: de voedselconsumptiepeiling heeft als algemene doelstelling om de voedingsconsumptie, de eetgewoonten, en de lichaamsbeweging bij de Belgische bevolking tussen 3 en 64 jaar te beschrijven. De laatste peiling dateert van 2014. De opmaak van een nieuwe voedselconsumptiepeiling start in 2022.

Inhoud actie:

- ❖ opmaak voedselconsumptiepeiling
- ❖ verspreiden van inzichten uit deze peiling

Actoren:

Sciensano | Departement Zorg

91. Consumptiegedrag van de Vlaamse consument opvolgen

Status:

Update 2023:

Deze actie is in uitvoering en op schema: VLAM onderzoekt via diverse bestaande onderzoeksinstrumenten de eiwitconsumptie van de Vlaming, en voerde nog extra kwalitatief onderzoek naar de drempels rond het verbruik van peulvruchten. Al deze kennis werd gebundeld en ruim verspreid binnen de beleidswerkgroepen van de eiwitstrategie.

Het rapport met inzichten rond peulvruchten is beschikbaar op [Peulvruchten - consumentenonderzoek VLAM 2022.pdf \(vlaanderen.be\)](#).

De onderzoeksgroep Be4Life van de UGent publiceert ten laatste begin 2024 het CO-MEET-rapport.

Context: inzichten in consumentengedrag helpen bij het voorbereiden en evalueren van acties en zijn beleidsondersteunend. VLAM volgt permanent het consumptiegedrag van de Vlaming aan de hand van diverse marktonderzoeken, zowel kwantitatief als kwalitatief. In mei 2022 start daarnaast het CO-MEET-onderzoek rond eiwitconsumptie. Dit onderzoek kadert in de Green Deal 'Eiwitshift op ons bord' en wordt uitgevoerd door de onderzoeksgroep Be4Life van de UGent in opdracht van het Departement Omgeving. Hierbij geven respondenten via een online vragenlijst aan wat ze dagelijks consumeren.

Inhoud actie:

- ❖ inzichten in consumentengedrag ontwikkelen en verspreiden
- ❖ beleidsaanbevelingen uit dit onderzoek opvolgen

Actoren:

VLAM | Departement Omgeving | UGent (partner Agrolink)

92. Sensibilisering van de consument over lokale en duurzame aquacultuur

Status:

Update 2023:

Deze actie is nog niet in uitvoering, en blijft dus in idee-fase: het is nog wachten op de toolbox die de Europese Commissie moet aanleveren. Deze is nodig om correct en op uniforme manier te kunnen communiceren over Europese aquacultuur. Wat betreft de oprichting PO/BO (producenten- of brancheorganisatie) lijkt dit wat te zijn stilgevallen door te weinig enthousiasme/samenwerking bij de producenten, maar de aquaconsulent houdt het overleg gaande.

Context: door in te spelen op het aanbod en/of sensibilisering van de consument kan worden bijgedragen aan een verhoogde consumptie van duurzame eiwitten uit aquacultuur.

Inhoud actie:

Er zijn meerdere pistes mogelijk:

- ❖ door ondersteuning van het initiatief van de Europese Commissie omtrent communicatie over Europese aquacultuur: VLAM en het Departement Landbouw en Visserij hebben hun engagement bevestigd om gebruik te maken van de communicatie 'toolbox' van de Commissie en VLAM heeft hiervoor al budget vrijgemaakt. Voorlopig is het wachten op nadere info van de Europese Commissie
- ❖ indien er een PO/BO aquacultuur opgericht wordt door de sector, kan de aquacultuursector vertegenwoordigd worden in de sectorgroep vis van VLAM en kunnen ze eveneens een beroep doen op financiële ondersteuning voor de opmaak en verspreiding van communicatiecampagnes. De oprichting van een PO/BO is echter een initiatief, en dus afhankelijk, van de sector zelf.

Timing: vanaf 2023

Actoren:

VLAM | Departement Landbouw en Visserij | Aquacultuursector

////////////////////////////////////

